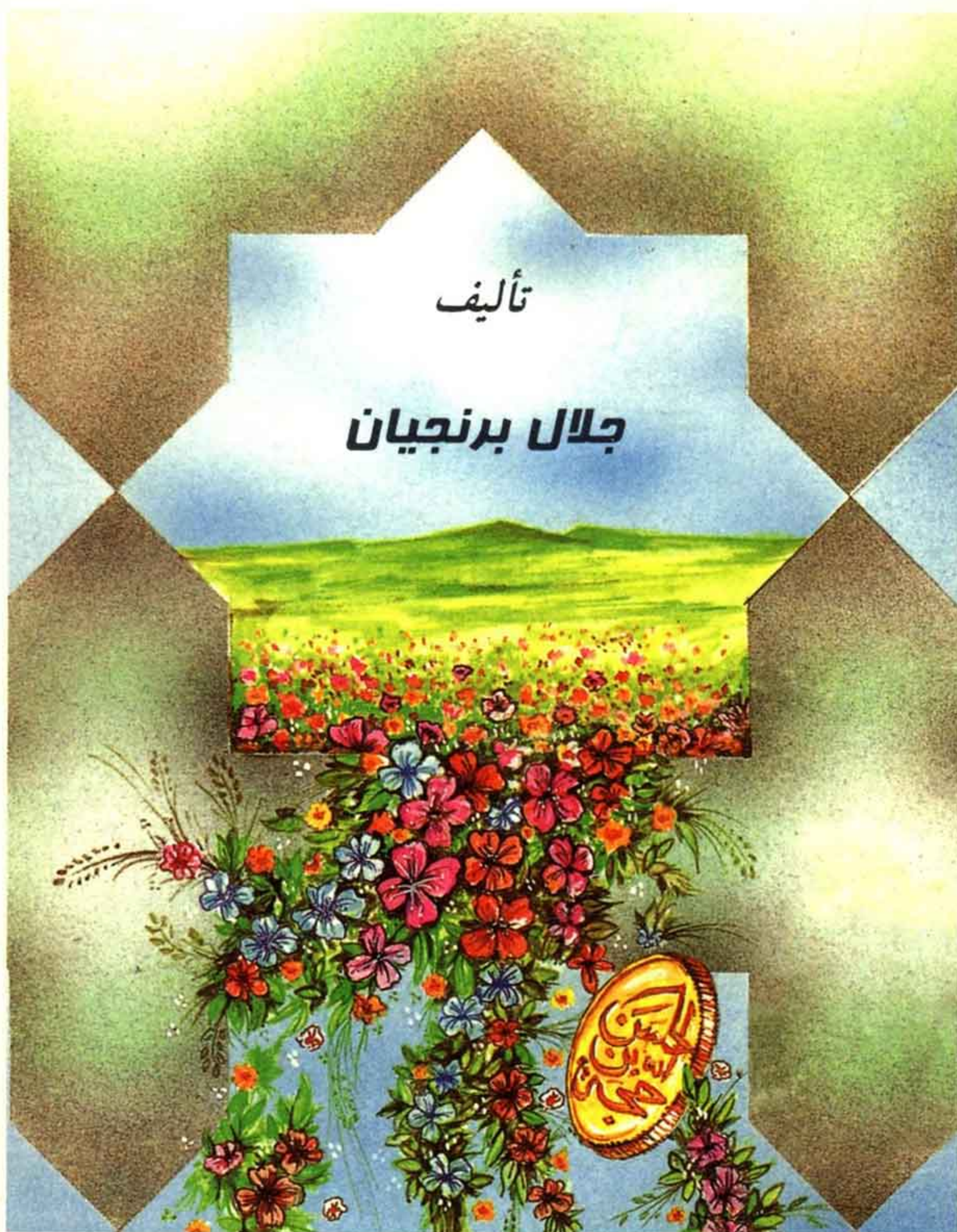

آیندهٔ جهان

تألیف

جلال برنجیان

آينده جهان

تأليف

جلال برنجيان

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مؤسسه تحقیقات و انتشارات طور

نام کتاب: آینده جهان

مؤلف: جلال برنجیان

محل نشر: تهران چاپ: مهارت صحافی: مجید

نوبت چاپ: اول تاریخ انتشار: ۱۳۷۶

تیراژ: ۵۰۰۰ نسخه قیمت: ۲۵۰۰ ریال

شرط فروش: کلیه امتیازات هر گونه چاپ مخصوص ناشر است.

تلفن مرکز پخش: ۶۴۱۴۹۸۱ (۰۲۱)

شابک: ۹۶۴-۹۰۴۲۷-۷-۶

ISBN: 964-90427-7-6

به پیشگاه :

گرانمایه صدف خاندان یسوعا

گرامی دخت از سلالهٔ وصی حضرت عیسی علیه السلام

گرامی عروس خاندان آل طه

و امام آفرین فرزند معصوم حضرت زهرا علیها السلام

که یگانه دُرّ بی همتای جهان را در دامن خود پرورد .

یاد آوری :

یاد آوری این نکته لازم است که در تدوین این کتاب از اثر منخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی بهره برده ایم و ابتدا تصمیم بر آن بود که کتاب مورد نظر را چاپ کنیم، اما به خاطر ضعفهای نسبتاً زیادی که در متن اصلی کتاب وجود داشت، چاپ آن اثر، مفید به نظر نمی رسید؛ لذا خود اقدام به تألیف و تنظیم کتاب مستقلی در همان موضوع نمودیم و از باب آن که تلاش نویسنده و مترجم محترم را ارج نهاده باشیم و نیز در نقل مطالب رسم امانتداری حفظ شده و دزدی در علم نشود، از ایشان یادی به میان آوردیم و از آنجا که «الفضل للمتقدم» - فضیلت از آن کسی است که در کار خیر پیشی گیرد -، لذا پاداش معنوی این اثر را از آن آقای لطیف راشدی می دانیم و اگر نه این بود که باید حقیقت را نگاشت، حتی نام ایشان را نیز به عنوان نویسنده این اثر یاد می کردیم. از آنجا که اجر اعمال نیک انسانها در دفتر الهی گم نمی شود، از بارگاه احدیتش درخواست می کنیم که به ازاء هر سطر از ترجمه، به ایشان پاداشهای دنیوی و اخروی ارزانی فرماید.

مِنَ اللّٰهِ التَّوْفِیْقُ وَعَلَيْهِ التَّكْلَانِ .

طبيعہ ❁

مصلح جویی

افسردگی و اضطراب و خستگی از این اوضاع مسلط بر جهان، متفکران بشری تهی از معنویت را به جستجو در باره "نظریه"ها و یا "اندیشه"های نوین برای دگرگون کردن این اوضاع فاسد کشانیده است. اما هرگاه به ایده و یا اندیشه‌ای چنگ می‌زنند، در می‌یابند به جای این که دشواری و بلا را بکاهد به عکس بر مشکلات می‌افزاید!

انسان سرگردان این عصر به خاطر تشنگی فراوان روحی جهت دستیابی به پایگاهی استوار و جاوید، هر روز به سوی سر می‌کشد و لیکن چون به سرچشمه حیات دست نمی‌یازد، مردابها و گندآبها نه تنها تشنگی او را رفع نمی‌کنند، که بر بیماریهای روحی و جسمی او می‌افزایند. انسانهای اندیشمند این حقیقت را دریافته‌اند که: «این جهان به طور جدی در منجلاّب فساد و تباهی به سر می‌برد، و تمام مکاتب اجتماعی کنونی در حلّ این تباهیها به بن‌بست رسیده‌اند». آلن پیتون متفکر معاصر می‌گوید:

هزاران سال است که سپیده سر زده و هرگز خطا نکرده است، اما این که چه هنگام سپیده‌راستین سر زند - سپیده دم آزادی ما از ترس و اسارت ترس -

این یک راز است^۱.

در پی تحولات قرن ۱۸ و ۱۹ میلادی متفکران جوامع غربی از نظام سرمایه‌داری کاپیتالیستی تهی از دین و اخلاق به اردوگاه سوسیالیسم گرایش یافتند و گمان کردند که سوسیالیسم می‌تواند به مشکلات حاصله از نظام خشک و بی‌روح سرمایه‌داری جوابی مناسب بدهد. ولی بعد از تجربه‌ای نزدیک به یک قرن دیگر بار دوران مرگ سوسیالیسم افراطی نیز فرا رسید و کمونیسم پس از چند دهه حاکمیت بر بخش بزرگی از جهان در آستانه زوال قرار گرفت.

تیبورمند نویسنده مجارستانی تبعه فرانسه می‌نویسد^۲:

«حزب کمونیست هنوز استاد و فرمانده مطلق است. اما اردوگاه‌های کار اجباری خالی شده‌اند، امروزه دیگر ترس و وحشت از پیش بر سر روسها سنگینی نمی‌کند و تهدیدی به شدت روزگارانگی که مارش اجباری به پیش در کار بود، در بر ندارد. مردم اجر و مزدی را که سزاوار آن‌اند خواستارند... تاریخ معاصر انقلاب اکتبر نشان می‌دهد که در پی مرحله پر هیجان ایمان به ایده آل جهانی و بشری و به بهشت موعود دوران لنین، مرحله محافظه کارانه کمونیسم ملی دوران استالین ظاهر شد. حالا هم پس از پایان یافتن پیروزمندانه دوران صنعتی شدن، ممکن است اتحاد جماهیر شوروی جای خود را به روسیه شوروی نیرومند بدهد که به عنوان یک قدرت بزرگ جهانی روشهایش از سایر قدرتهای بزرگ چندان متفاوت نباشد. و اگر تفاوت هم داشت، رفته رفته کمتر شود. ممکن است که روسیه شوروی در آینده دوستان و دشمنان خود را روی ملاک تمایلات و نظریات ایدئولوژیک انتخاب نکند، بلکه بر روی ملاحظات سیاسی انتخاب کند».

۱- کتاب "مویه کن ای سرزمین محبوب" / ۳۵۳.

۲- نوشته او در سال ۱۳۵۵ شمسی در ایران با نام «جهانی میان ترس و امید» به فارسی بازگردان شده است.

بشریت از این همه نظامها که برای او به جای سعادت و آسایش، فلاکت و تباهی را به ارمغان آورده، بسیار خسته است. فساد اخلاقی و بی‌عفتی عمومی نسلهای آینده را در خطر نابودی قطعی قرار داده است. رسمیت یافتن اقدامات خلاف انسانیت در کشورهای به ظاهر مترقی لگه ننگ را بر دامن مغرب زمین به دنبال دارد. خلاصه غرب بسیار آشفته و سخت خسته است، نه آشفته‌گی سیاسی، که آشفته‌گی اخلاقی - انسانی، و نه خستگی از تولید بیشتر که خستگی از ارائه انسانیت. گویی که در گوشه‌های جوانان مغرب زمین سرب داغ ریخته‌اند، که جز غریب و غریزه حیوانی نوای دیگری را نمی‌شنوند. تو گویی که بر چشمهای نوجوانان آن مرز و بوم تنها تابلوهای مستهجن را ترسیم کرده‌اند. و گویی که اندیشه در نسل نو مرده و باورهای راستین به اسطوره گراییده است. و این تاوانی است که غرب باید پردازد. ستودن جامعه‌ای تهی از دین و معنویت، چنین ارمغانهایی را نیز به دنبال دارد! باز هم نور امید از شاخه‌های نورسته جوانان مشرق زمین می‌دمد و شکوفه‌های تازه و خوش بو را در میان آنان می‌توان مشاهده کرد.

در کنار همه این مشکلات، به خاطر جو فکری آزاد حاکم بر مردم در این عصر، فرصتی گران بها را به ارمغان آورده؛ و گوشه‌های آنانی را که خود را از غرق شدن در منجلاب فساد حاکم در غرب حفظ کرده‌اند، برای شنیدن سخن حق آماده کرده است. در این جو نوین، به برکت کم رنگ شدن تعصب و تحجر مذهبی و برخورد ایده‌ها و اندیشه‌ها، باید عقیده مهدویت را نه تنها به صورت یک اندیشه مذهبی و دینی، بلکه به سان یک مسئله ضروری تحقق پذیر مطرح نمود. زیرا اصل مهدویت در ضمیر ناخود آگاه و عقل نهفته همه مردم جهان وجود دارد؛ بطوری که هرگز کسی را نمی‌توان یافت که برخورد از قدرت فکر و اندیشه سالم باشد و در ضمیر و عقل خود پذیرای این مسئله نباشد. چون این وضع آکنده از فساد و سرشار از دشواریها و

بحرانها و جنایات و جنگها و تباهیها، مصلح و نجات دهنده‌ای را می‌طلبد، که توازن به هم خورده جهان را بازگرداند و بشریت را از این همه فلاکت و بدبختی برهاند. افسردگی‌ها و دردهای بشر در این عصر موجب شده است که این وجدان خسته انسان حق جو، آماده پذیرش عقیده مهدویت شود. عقلای بشر در این عصر بر این باور هستند که «*ظهور شخصیتی اصلاح‌گر که تمامی گیتی را زیر سایه حکومت عادلانه واحد ببرد، بسان ضرورتی در هستی لازم و بایسته است*».

جواهر لعل نهرو - رهبر پیشین هند - در نامه‌هایش به دخترش که با نام "Glimpses of World History" چاپ شده است، می‌نویسد:

فکر یک دولت بزرگ که بر سایر نواحی جهان مسلط باشد مخصوص و منحصر به رُم نبود. در چین و در هند قدیم نیز همین فکر را می‌توانیم یافت ... در روزگار قدیم اغلب مردم به صورت فرمانروایان عالم و دولتهای جهانی فکر می‌کردند ... اکنون باز یک بار دیگر از تشکیل یک دولت جهانی صحبت می‌شود ... مشکل است بگوییم که آیا چنین چیزی در آینده نزدیک تحقق خواهد یافت یا نه. اما در هر حال فعلاً دنیا در وضع بدی است و چنین به نظر می‌رسد که برای غلبه بر بیماریهای آن راه دیگری جز تشکیل یک چنین حکومت واحد جهانی وجود ندارد^۱.

و عقیده اصلاح جهان در پناه یک حکومت واحد جهانی که یک انسان صالح و کاملی در رأس آن باشد، سابقه‌ای دیرینه دارد. «افلاطون» فیلسوف یونانی جامعه ایده آلی را طرح ریزی می‌کند که در آن نه از ظلم و ستم اثری است و نه از فقر و بدبختی. غایت نظام سیاسی افلاطون پیدایش «مدینه فاضله» است. افراد در آن جامعه به صورت اشتراکی زندگی می‌کنند. از نظر افلاطون

۱- این کتاب را جواهر لعل نهرو از سال ۱۹۳۰ میلادی به بعد که در زندان بوده، آغاز می‌کند. این اثر در ایران با نام «نگاهی به تاریخ جهان» توسط آقای محمود تفضلی در سال ۱۳۳۸ شمسی ترجمه شده است. مطلب فوق از فصل «فکر حکومت جهانی»، صفحه ۲۰۱-۲۰۳ نقل شده است.

جامعه مطلوب زمانی به وجود می‌آید که یا زمامداران فیلسوف شوند و یا فیلسوفان زمامدار. او در رساله «جمهور» خود که به فارسی نیز ترجمه شده، می‌گوید:

مفاسدی که شهرها را تباه می‌کند، بلکه به عقیده من به طور کلی مفاسد نوع بشر هرگز نقصان نخواهد یافت، مگر آن گاه که در شهرها فلاسفه پادشاه شوند، یا آنان که هم اکنون عنوان پادشاهی و سلطنت دارند به راستی و به جد در سلک فلاسفه در آیند و نیروی سیاسی با حکمت توأم در فرد واحد جمع شود... تا این شرایط انجام نشود هرگز ممکن نیست طرحی که ما در ضمن این مباحثه در نظر گرفتیم، از مرحله امکان بگذرد و پا به عرصه وجود نهد.^۱

و نیز در مورد زمامداران عصر خویش می‌گوید:

در میان تمام افراد بشر حتی یک فرد هم وجود نداشته و ندارد که آن قدر خوب باشد که بتوان به وی اجازه داد تا زندگانی هموعان خویش را اداره کند.^۲

و در «کشور خورشید»^۳ که «توماس کامپانلا» طرح ریزی کرده است مانند مدینه فاضله افلاطون این انتظار نهفته است که تضاد و دشمنی برچیده شود، کار مساوی باشد، در آمد یکسان تقسیم شود و...^۴ و نیز بهشتی را که «تامس مور» ترسیم کرده است، برای رسیدن به همان جهانی است که همه مردم در آن در سایه قانون و عدالت، یکسان زندگی کنند.^۴

لذا اندیشه اداره جهان در سایه یک حکومت واحد و صالح سابقه زیادی

۱- «جمهور»، افلاطون / ۳۱۶ نقل از کتاب «سیمای انسان کامل»، عبدالله نصری / ۱۲۸ و ۱۲۹.

۲- «تاریخ فلسفه سیاسی» ج ۳ / ۱۲۴۶ نقل از «در فجر ساحل»، محمد حکیمی / ۱۰.

۳- «اقتصاد کشاورزی - زمین» / ۲۶۶ نقل از «در فجر ساحل»، محمد حکیمی / ۱۰.

۴- همان مدرک قبل.

دارد و اکثر اندیشمندان بشر بدان اقرار کرده‌اند و حتی کسانی که سر تسلیم در برابر مکتب انبیا فرود نیاورده‌اند، به ضرورت تشکیل چنین جامعه‌ای اعتراف کرده‌اند، چرا که این اعتقاد ریشه‌ای در سرشت آدمی دارد، و هیچ صاحب خردی نمی‌پذیرد که جهان پیوسته تا انجام حیاتش در ستم و بیداد غوطه ور باشد.

«ناگور» در این زمینه می‌گوید:

... و اکنون من مرتکب این گناه نمی‌شوم که اعتقادم را نسبت به انسان از دست بدهم و شکست کنونی بشریت را شکست نهایی بشمارم. من به آینده می‌نگرم و زمانی را در نظر دارم که این فاجعه عظیم به پایان می‌رسد، تاریخ ورق می‌خورد و آسمان دو باره سبک می‌گردد و از شهوات تهی می‌شود... شاید سپیده این صبح روشن فردا از افق این سو - از افق شرق - برخیزد که خورشید نیز از آنجا می‌دمد و در آن هنگام انسان شکست نایافته... میراث از چنگ رفته خود را دو باره به چنگ خواهد آورد^۱.

ما در این نوشتار تلاش می‌کنیم تا پرتوی هر چند اندک از این عقیده را بر ذهن و اندیشه حق جویانِ امروزی بتابانیم، باشد که رهگشای قلبهای بیدار گردد و دل‌های زیر بار غم خُرد شده را تسلی دهد.

و این داستان غم بارِ انسانِ بی‌پناه همچنان ادامه خواهد یافت تا این که بشر پس از این همه سرگردانی روی به سوی آن یگانه انسان خود ساخته‌ای بیاورد که خدا او را برای نجات انسانها ذخیره فرموده است و همگان را به یاری و نصرت او فرمان داده است.

امام صادق علیه السلام فرمودند:

به هم بپیوندید. به یکدیگر نیکی روا دارید و مهربانی کنید، سوگند به آن کس که دانه را در دل خاک شکافت و جان انسان را آفرید، روزگاری برسد

۱- «کتاب هفته»، شماره ۱۰/ ۲۲ نقل از «در فجر ساحل»، محمد حکیمی ۲۳/.

شرق-برخیزد که خورشید نیز از آنجا می‌دمد و در آن هنگام انسان شکست نایافته... میراث از چنگ رفته خود را دو باره به چنگ خواهد آورد.^۱»

لذا اندیشه اداره جهان در سایه یک حکومت واحد و صالح سابقه زیادی دارد و اکثر اندیشمندان بدان اقرار کرده‌اند و حتی کسانی که در برابر مکتب انبیا سر تسلیم فرود نیاورده‌اند، به ضرورت تشکیل چنین جامعه‌ای اعتراف کرده‌اند، چرا که این اعتقاد ریشه‌ای در سرشت آدمی دارد، و هیچ صاحب خردی نمی‌پذیرد که جهان پیوسته تا انجام حیاتش در ستم و بیداد غوطه‌ور باشد.

در این نوشتار تلاش می‌کنیم تا پرتوی هر چند اندک از این عقیده را بر ذهن و اندیشه حق جویانِ امروزی بتابانیم، باشد که رهگشای قلبهای بیدار گردد و دلهای زیر بار غم خرد شده را تسلی دهد. اما داستان غم بار انسان بی‌پناه همچنان ادامه خواهد یافت، تا بشر پس از این سرگردانی‌ها به سوی آن یگانه انسان خود ساخته‌ای روی بیاورد که خدا او را برای نجات انسان‌ها ذخیره فرموده و همگان را به یاری و نصرت او فرمان داده است. امام صادق علیه السلام فرمودند:

به هم بپیوندید. به یکدیگر نیکی روا دارید و مهربانی کنید، سوگند به آن کس که دانه را در دل خاک شکافت و جان انسان را آفرید، روزگاری برسد که کسی برای درهم و دینار^۲ خویش جایی نیابد به این علت که همه مردمان از فضل خدایی... بی‌نیاز و مستغنی هستند.^۳

به امید آن روز

۱- «کتاب هفته»، شماره ۱۰ / ۲۲ نقل از «در فجر ساحل»، محمد حکیمی / ۲۳.

۲- درهم پول نقره است و دینار پول طلا.

۳- «الغیبه»، ابن ابی زینب نعمانی / ۱۵۰.

❁❁ آیا جهان آینده‌ای هم دارد؟

اصل اندیشه مهدویت و وجود موعودی برای اصلاح همه جهان تنها توسط آیین اسلام طرح نشده است؛ بلکه این بشارتی است که خدای متعال به همه انبیا داده است و تمامی ادیان توحید منادی این اندیشه بوده‌اند و آینده جهان را به روشنی ترسیم کرده‌اند و حتی این اندیشه آن قدر در ادیان توحیدی مهم و پر رونق بوده که به ادیان غیر توحیدی نیز رنگ داده‌اند و حتی ادیانی که به ظاهر منشأ الهی نداشته‌اند، آنان نیز اعتراف به وجود مصلح جهانی کرده‌اند.

ما نخست به بشارات باقی مانده از پیامبران پیشین در اصل مهدویت و معرفی مهدی، اشارتی گذرا می‌کنیم و سپس به ترسیم آرمان مهدویت در آئینه اسلام می‌پردازیم، تا این که از همگانی بودن این عقیده، تصویر روشنی ارائه گردد.

۱ - وعده‌های پیامبران پیشین

در حال حاضر قدیمی‌ترین کتابهای آسمانی منسوب به پیامبران گذشته علیهم‌السلام کتابهای عهدین است. گرچه این کتابها از دستبرد تحریف در امان نمانده است و گروههایی به منظور باقی ماندن ریاست ظاهری خود،

س از آشکار شدن پیامبر آخرالزمان ، بسیاری از بشارات روشن را که لالت بر آن حضرت و اوصیای گرامیش داشته‌اند ، حذف کرده و یا لالت‌های آنها را از صراحت انداخته‌اند ، ولی باز هم بشاراتی در همین کتابها قی مانده است و چون امروز کتابهای قبل از تورات در دسترس عموم نیست ، لذا به ناچار از عهد عتیق آغاز می‌کنیم ، گر چه بنا به مدارک باقی مانده از بزرگان آیین اسلام هیچ پیامبری برانگیخته نشده ، مگر به این موضوع اشاره کرده باشد . این موضوع را در بخش ترسیم مهدی علیه السلام در آیین اسلام به اختصار بیان خواهیم کرد .

الف - آیین یهودیت :

۱- «تورات» سفر پیدایش باب هفدهم :

۱۸ * و ابراهیم به خدا گفت کاش که اسماعیل در حضور تو زیست کند ...
۲۰ * و اما در خصوص اسماعیل ترا اجابت فرمودم اینک او را برکت داده ، بارور گردانم و او را بسیار کثیر گردانم ، دوازده رئیس از وی پدید آیند و امتی عظیم از وی به وجود آورم .

در این بیان ، اشارتی به ۱۲ امام از نسل اسماعیل علیه السلام دارد که امتی عظیم از او به وجود می‌آید .

۲- کتاب «مزامیر داوود» ، مزمور سی و هفتم :

۱ * به سبب شیران خویش را مشوش مساز ... ۹ * زیرا که شیران منقطع خواهند شد و اما منتظران خداوند وارث زمین خواهند بود ... ۱۱ * و اما حلیمان وارث زمین خواهند شد و از فراوانی سلامتی متلذذ خواهند گردید ... ۱۷ * زیرا که بازوهای شیران شکسته خواهد شد و اما صالحان را خداوند تأیید می‌کند . ۱۸ * خداوند روزهای کاملان را می‌داند و میراث ایشان خواهد بود تا ابد الآباد ... ۳۴ * منتظر خداوند باش و طریق او را نگاه دار تا تو

را به وراثت زمین برافرازد چون شیران منقطع شوند آن را خواهی دید ...
 ۳۸ * اما خطاکاران جمیعاً هلاک خواهند گردید و عاقبت شیران منقطع
 خواهد شد . ۳۹ * و نجات صالحان از خداوند است .

و این همان بشارتی است که خداوند در قرآن می فرماید و با تمام
 تحریفها و تغییرهایی که در تورات راه یافته است ، اما هنوز هم این بشارت
 باقی است . خداوند می فرماید :

﴿ وَ لَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ
 الصَّالِحُونَ ﴾^۱ .

و به تحقیق در زبور پس از ذکر (در کتب پیشین) نوشتیم که همانا زمین را
 بندگان صالح من به ارث خواهند برد .

۳- کتاب «مزامیر» ؛ مزبور هفتاد و دوم ؛ مزبور سلیمان :

۷ * در زمان او صالحان خواهند شکفت و وفور سلامتی خواهد بود مادامی که
 ماه نیست نگردد . ۸ * و او حکمرانی خواهد کرد از دریا تا دریا و از نهر تا
 اقصای جهان ۹ * به حضور وی صحرائشینان گردن خواهند نهاد و دشمنان او
 خاک را خواهند لیسید ... ۱۱ * جمیع سلاطین او را تعظیم خواهند کرد و
 جمیع امتها او را بندگی خواهند نمود . ۱۲ * زیرا چون مسکین استغاثه کند ،
 او را رهایی خواهد داد و فقیری را که رهاننده‌ای ندارد . ۱۳ * بر مسکین و
 فقیر گرم خواهد فرمود و جانهای مساکین را نجات خواهد بخشید . ۱۴ *
 جانهای ایشان را از ظلم و ستم فذیه خواهد داد و خون ایشان در نظر وی
 گران بها خواهد بود . ۱۵ * و او زنده خواهد ماند و از طلای شبا بدو خواهد
 داد . ۱۶ * دائماً برای وی دعا خواهد کرد و تمامی روز او را مبارک خواهد
 خواند . ۱۷ * و فراوانی غله در زمین بر قله کوهها خواهد بود ... و اهل شهرها

۱- قرآن کریم ، سوره انبیا ، آیه ۱۰۵ .

آیا جهان آینده‌ای هم دارد / ۱۷

مثل علف زمین نشو و نما خواهند کرد . ۱۸ * نام او تا ابد الآباد باقی خواهد ماند . اسم او پیش آفتاب دوام خواهد کرد ، آدمیان در او برای یکدیگر برکت خواهند خواست و جمیع امت‌های زمین او را خوشحال خواهند خواند .

همچنان که ملاحظه می‌شود ، در این بخش اشاراتی بسیار روشن بر وجود آن مصلح جهان گشا دارد که ما در بخش‌های بعدی مشابه مباحث فوق را از سخنان پیشوایان اسلام گزارش خواهیم کرد .

۴- در کتاب «اشعیا نبی» ، باب یازدهم گوید :

۳ * ... و موافق رؤیت چشم خود داوری نخواهد کرد و بر وفق سمع گوش‌های خویش تنبیه نخواهد نمود . ۴ * بلکه مسکینان را به عدالت داوری خواهد کرد و به جهت مظلومان زمین به راستی حکم خواهد نمود و جهان را به عصای دهان خویش زده شریران را به نفخه لب‌های خود خواهد گشت . ۵ * و کمر بند کمرش عدالت خواهد بود و کمر بند میانش امانت . ۶ * و گرگ با بره سکونت خواهد داشت و پلنگ با بزغاله خواهد خوابید و گوساله و شیر و پرواری با هم و طفل کوچک آنها را خواهد راند . ۷ * و گاو با خرس خواهد چرید و بچه‌های آنها با هم خواهند خوابید و شیر مثل گاو ، گاه خواهد خورد . ۸ * و طفل شیرخواره بر سوراخ مار بازی خواهد کرد و طفل از شیر باز داشته شده دست خود را بر خانه افعی خواهد گذاشت . ۹ * و در تمامی کوه مقدس من ضرر و فساد نخواهند کرد ، زیرا که جهان از معرفت خداوند پر خواهد بود مثل آب‌هایی که دریا را می‌پوشاند .

چنان که ملاحظه می‌شود بشاراتی است امیدبخش از آینده‌ای روشن و امنیتی فراگیر که طبیعت پرخاشگر با انسان هم‌آواز می‌شود و انسان‌های بی‌آیین جملگی خداشناس خواهند شد و در زمین از بت‌پرستی و بی‌آیینی نشانی نخواهد ماند .

۵- کتاب «دانیال نبی»، باب دوازدهم گوید :

۲۷ و بسیاری از آنان که در خاک زمین خوابیده‌اند بیدار خواهند شد ، اما اینان به جهت جاودانی و آنان به جهت خجالت و حقارت جاودانی . ۲۸ و حکیمان مثل روشنایی افلاک خواهند درخشید و آنانی که بسیاری را به راه عدالت رهبری می‌نمایند ، مانند ستارگان خواهند بود تا ابد الابد . ۲۹ اما تو ای دانیال ! کلام را مخفی دار و کتاب را تا زمان آخر مهر کن بسیاری به سرعت تردد خواهند نمود و علم افزوده خواهد گردید .

در اینجا اشارتی است بر موضوع رجعت که برخی از مؤمنان و برخی از شروران زشت سیرت ، پس از ظهور امام زمان علیه السلام به دنیا باز می‌گردند و هر یک نتیجه کارهای نیکو و زشت خود را می‌بینند . و این بشارت ربطی به قیامت ندارد ، چرا که می‌گوید : «بسیاری از آنان که در خاک زمین ...» . ولی در قیامت همه آنان که در خاک زمین خفته‌اند برانگیخته می‌شوند ، اما در رجعت گروهی برانگیخته می‌گردند .

آنچه تا اینجا نقل شد بشارات عهد عتیق (تورات و دیگر کتب قبل از انجیل) بود .

ب - آیین مسیحیت :

اما بشارات انجیل عبارت‌اند از :

۱- «انجیل متی» ، باب ۲۴ :

۳۴ هر آینه به شما می‌گویم تا این همه واقع نشود این طایفه نخواهد

گذشت . ۳۵ آسمان و زمین زایل خواهد شد لیکن سخن من هرگز زایل

نخواهد شد . ۳۶ اما از آن روز و ساعت هیچ کس اطلاع ندارد ، حتی ملائکه

آسمان جز پدر من و بس ... ۴۳ لیکن این را بدانید که اگر صاحب خانه

می‌دانست در چه پاس از شب دزد می‌آید ، بیدار می‌ماند و نمی‌گذاشت که

به خانه‌اش نقب زند . ۴۴ لهذا شما نیز حاضر باشید زیرا در ساعتی که

آیا جهان آینده‌ای هم دارد / ۱۹

گمان نبرید پسر انسان می‌آید . ۴۵ * پس آن غلام امین و دانا کیست که آقايش او را بر اهل خانه خود بگمارد تا ایشان را در وقت معین خوراک دهد . ۴۶ * خوشا به حال آن غلامی که چون آقايش آید او را در چنین کار مشغول یابد . ۴۷ * هر آینه به شما می‌گویم که او را بر تمام ما یَمْلَک خود خواهد گماشت . ۴۸ * لیکن هرگاه آن غلام شیر با خود گوید که آقای من در آمدن تأخیر می‌نماید . ۴۹ * و شروع کند به زدن هم قطاران خود و خوردن و نوشیدن با میگساران . ۵۰ * هر آینه آقای آن غلام آید در روزی که منتظر نباشد و در ساعتی که نداند . ۵۱ * و او را دوپاره کرده نصیبش را با ریاکاران قرار دهد در مکانی که گریه و فشار دندان خواهد بود .

این فراز بسیار روشن و دور از ابهام ، اشارتی به آن موعود جهان دارد که عیسی علیه السلام در رکاب او از آسمان فرود می‌آید . و همان گونه که در بشارات اسلامی داریم زمان ظهور نامعلوم است و هیچ کس جز خدای متعال زمان آن را نمی‌داند و هنگامهٔ برپایی آن ناگهانی است و چون حضرتش بیاید بر سراسرگیتی و جهان هستی حکومت می‌راند چنان که در فراز فوق بدان اشاره دارد که : « او را بر تمام مایملک خود خواهد گماشت » و این بشارت ظهور موعود ابداً تغییر پذیر نیست و حتماً واقع می‌شود .

۲- «انجیل مرقس» ، باب ۱۳ :

۳۰ * هر آینه به شما می‌گویم تا جمیع این حوادث واقع نشود این فرقه نخواهند گذشت . ۳۱ * آسمان و زمین زایل می‌شود لیکن کلمات من هرگز زایل نشود . ۳۲ * ولی از آن روز و ساعت غیر از پدر هیچ کس اطلاع ندارد نه فرشتگان در آسمان و نه پسر هم . ۳۳ * پس بر حذر و بیدار شده دعا کنید زیرا نمی‌دانید که آن وقت کی می‌شود . ۳۴ * مثل کسی که عازم سفر شده خانه خود را واگذارد و خادمان خود را قدرت داده هر یکی را به شغلی

خاص مقرر نماید و دربان را امر فرماید که بیدار بماند . ۳۵ پس بیدار باشید زیرا نمی‌دانید که در چه وقت صاحب خانه می‌آید در شام یا نصف شب یا بانگ خروس یا صبح . ۳۶ مبادا ناگهان آمده شما را خفته یابد . ۳۷ اما آنچه به شما می‌گویم به همه می‌گویم بیدار باشید .

در این بشارت به سان مطالب پیشین اشاراتی بر ظهور موعود دارد . تنها در اینجا چند فراز اضافه دارد : یکی امر بر دعای فرج است که حضرت عیسی علیه السلام همه را فرمان به دعا برای فرج حضرتش می‌دهند . دوم : زمان ظهور را حتی حضرت عیسی علیه السلام هم نمی‌دانند . در روایات اسلامی وارد شده که زمان ظهور را جز خدای متعال کسی نمی‌داند و امر ظهور در یک شب اصلاح می‌شود .

۳- «انجیل لوقا» ، باب ۱۲ :

۳۵ کمرهای خود را بسته ، چراغهای خود را فروخته بدارید . ۳۶ و شما مانند کسانی باشید که انتظار آقای خود را می‌کشند که چه وقت از عروسی مراجعت کند تا هر وقت آید و در را بکوبد بی‌درنگ برای او باز کنند . ۳۷ خوشا به حال آن غلامان که آقای ایشان چون آید ایشان را بیدار یابد . هر آینه به شما می‌گویم که کمر خود را بسته ایشان را خواهد نشانید و پیش آمده ایشان را خدمت خواهد کرد . ۳۸ و اگر در پاس دوم یا سیم از شب بیاید و ایشان را چنین یابد خوشا به حال آن غلامان . ۳۹ اما این را بدانید که اگر صاحب خانه می‌دانست که دزد در چه ساعت می‌آید بیدار می‌ماند و نمی‌گذاشت که به خانه‌اش نقب زنند . ۴۰ پس شما نیز مستعد باشید زیرا در ساعتی که گمان نمی‌برید پسر انسان می‌آید . ۴۱ پطرس به وی گفت ای خداوند آیا این مثل را برای ما زدی یا به جهت همه . ۴۲ خداوند گفت پس کیست آن ناظر امین و دانا که مولای او وی را بر سایر خدام خود گماشته

باشد تا آذوقه را در وقتش به ایشان تقسیم کند . ۴۳ * خوشا به حال آن غلام که آقایش چون آید او را در چنین کار مشغول یابد . ۴۴ * هر آینه به شما می‌گویم که او را بر همه مایملک خود خواهد گماشت . ۴۵ * لیکن اگر آن غلام در خاطر خود گوید آمدن آقایم به طول می‌انجامد و به زدن غلامان و کنیزان و به خوردن و نوشیدن و میگساریدن شروع کند . ۴۶ * هر آینه مولای آن غلام آید در روزی که منتظر او نباشد و در ساعتی که او نداند و او را دو پاره کرده نصیبش را با خیانتکاران قرار دهد . ۴۷ * اما آن غلامی که اراده مولای خویش را دانست و خود را مهیا نساخت تا به اراده او عمل نماید تازیانه بسیار خواهد خورد . ۴۸ * اما آن که نادانسته کارهای شایسته‌ای ضرب کند ، تازیانه کم خواهد خورد و به هر کسی که عطا زیاده شود از وی مطالبه زیادتر گردد و نزد هر که امانت بیشتر نهند از او بازخواست زیادتر خواهند کرد .

اینجا نیز بسان فرازهای پیشین بشاراتی بر حضرتش دارد و مطلب افزون در اینجا دو گونه بودن کارگزاران حضرتش می‌باشند که برخی از دوران غیبت ایشان سوء استفاده کرده و به جان و مال دیگران می‌تازند و با این گمان که نه شاید که حضرتش به زودی نیاید به کارهای ناشایست دست می‌یازند که در بشارت اسلامی رسیده است : حضرتش چون ظاهر شوند هزار فقیه را در مسجد مدینه که جملگی با حضرتش مخالفت می‌کنند ، نابود می‌نماید . و گروهی به پاسداری از مرزهای دین می‌پردازند و خود را مهیا برای دوران قیام سرور بخش آن حضرت می‌کنند و در ایام غیبت به اهداف و آرمانهای حضرتش جامه عمل می‌پوشانند و در این راه مرتکب کوچکترین کوتاهی و خطا نمی‌شوند که «به هر کسی که عطا زیاده شود از وی مطالبه زیادتر گردد و نزد هر که امانت بیشتر نهند از او بازخواست زیادتر خواهند کرد» .

۴- در «انجیل لوقا»، باب ۲۱ گوید :

۲۲* زیرا که همان است ایام انتقام تا آنچه مکتوب است تمام شود . ۲۳*
 لیکن وای بر آبستنان و شیر دهندگان در آن ایام زیرا تنگی سخت بر روی
 زمین و غضب بر این قوم حادث خواهد شد . ۲۴* و به دم شمشیر خواهند
 افتاد و در میان جمیع امتهای به اسیری خواهند رفت و اورشلیم پایمال امتهای
 خواهد شد تا زمانهای امتهای به انجام رسد . ۲۵* و در آفتاب و ماه و ستارگان
 علامات خواهد بود و بر زمین تنگی و حیرت از برای امتهای روی خواهد نمود
 به سبب شوریدن دریا و امواجش . ۲۶* و دلهای مردم ضعف خواهد کرد از
 خوف و انتظار آن وقایعی که بر ربع مسکون ظاهر می شود . زیرا قوای
 آسمان متزلزل خواهد شد . ۲۷* و آن گاه پسر انسان را خواهند دید که بر
 ابری سوار شده با قوت و جلال عظیم می آید . ۲۸* و چون ابتدای این چیزها
 بشود راست شده سرهای خود را بلند کنید از آن جهت که خلاصی شما
 نزدیک است . ۲۹* و برای ایشان مثلی گفت که درخت انجیر و سایر
 درختان را ملاحظه نمایید . ۳۰* که چون می بینید شکوفه می کند خود
 می دانید که تابستان نزدیک است . ۳۱* و همچنین شما نیز چون ببینید که
 این امور واقع می شود ، بدانید که ملکوت خدا نزدیک شده است . ۳۲* هر
 آینه به شما می گویم تا جمیع این امور واقع نشود ، این فرقه نخواهد گذشت .
 ۳۳* آسمان و زمین زایل می شود لیکن سخنان من زایل نخواهد شد . ۳۴*
 پس خود را حفظ کنید مبادا دلهای شما از پر خوری و مستی و اندیشه های
 دنیوی سنگین گردد و آن روز ناگهان بر شما آید . ۳۵* زیرا که مثل دامی بر
 جمیع سکنه تمام روی زمین خواهد آمد . ۳۶* پس در هر وقت دعا کرده
 بیدار باشید تا شایسته آن شوید که از جمیع این چیزهایی که به وقوع
 خواهد پیوست نجات یابید و در حضور پسر انسان بایستید .

در این فراز حضرت عیسی علیه السلام ضمن گزارش از فتنه ها و آشوبهای قبل از

ظهور، شکوفه‌های امید را در دل امت خویش زنده می‌دارد و وعده می‌کند در آن روز رهایی او نیز به زمین نزول می‌کند و با امر بر دعای فرج راه نجات از فتنه‌ها را همین دعای فرج می‌شمرد، چنان‌که در فراز آخر اشاره می‌کند «پس در هر وقت دعا کرده بیدار باشید تا شایسته آن شوید که از جمیع این چیزهایی که به وقوع خواهد پیوست نجات یابید». و در اسلام نیز به ما دستور می‌دهند:

وَ أَكثِرُوا الدُّعَاءَ بِتَعْجِيلِ الْفَرَجِ فَإِنَّ ذَلِكَ فَرَجُكُمْ^۱

برای فرج و گشایش، زیاد دعا کنید که همین دعا کردنها موجبات آسایش و گشایش را برای شما فراهم می‌آورد.

ج- آیین زرتشت :

در آسمانی بودن آیین زرتشت اختلاف وجود دارد، ولی گروهی از محققین اسلامی آن آیین را در زمره ادیان آسمانی بر شمرده‌اند^۲. در آن آیین نیز موضوع منجی جهان طرح شده است و افراد زرتشتی را به آمدن او بشارت داده‌اند. ما به یک مورد اشاره می‌کنیم:

در آیین زرتشت «سوشیانت» به عنوان منجی جهان یاد شده است. کلمه سوشیانت که در کتاب «اوستا» از او یاد شده است به معنای «سود رساننده» و «سودبخش» است. سوشیانت‌ها یاوران و نگاهبانان آیین مزدیسنا هستند که هدفشان رستگاری و نجات مردم از جهل و نادانی و ظلم و ستم است و سوشیانت بزرگ به عنوان منجی کل جهان می‌باشد. در متون زرتشتی آمده

۱- «بحار الانوار»، ج ۵۲ / ۹۲ به نقل از «اصول کافی»، در توفیق صادره از ناحیه مقدسه برای اسحاق بن یعقوب.

۲- ولی حتی اگر آن آیین آسمانی هم باشد، مسلماً کتاب «اوستا» دستخوش تحریف قرار گرفته است و امروزه این کتاب را نمی‌توان در زمره کتابهای آسمانی دعوتگر به یکتا پرستی دانست و برخی محققین بیان می‌کنند که این آیین از دستبرد فلسفه میترانی (دوگانه پرستی) که در آن روزگار رواج داشته در امان نمانده است و حقایق توحیدی آن آیین توسط فلسفه میترانی که در ایران زمین رواج داشته است دستخوش تحریف شده است.

است :

کی ای مزدا! سپیده دم در آید و جنبش بشر به سوی راستی روی کند. کی نجات دهنده (سوشیانت) بزرگ با گفتار پر از حکمت خویش به مراد رسد. کدامند کسانی که «وهومن» به یاری آنان آید^۱.

۲ - ترسیم آرمان مهدویت در آینه اسلام :

آرمان مهدویت در آینه اسلام به روشنی ترسیم شده است و بالغ بر ۱۲۰ آیه در قرآن کریم به این موضوع اختصاص دارد و برخی از آیات در ظاهر آن اشاره به مهدی موعود دارد و برخی در باطن ، و ما به عنوان نمونه به دو آیه زیر اشاره می‌کنیم :

-۱-

﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ
الصَّالِحُونَ﴾^۲

و به تحقیق در زبور پس از ذکر (در کتب پیشین) نوشتیم که همانا زمین را
بندگان صالح من به ارث خواهند برد.

که در روایات وارده در ذیل این آیه امام علیه السلام می‌فرمایند : تمام کتب نازل
از سوی خدا به پیامبران «ذکر» است^۳.

-۲-

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ
فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَسِيَمَكِنَّ لَهُمْ

۱- «سوشیانت یا سیر اندیشه ایرانیان در باره موعود آخرالزمان» ، علی اصغر مصطفوی / ۵۴ و ۵۵ نقل از
«سیمای انسان کامل» ، عبدالله نصری / ۱۸۱ .

۲- قرآن کریم ، سوره انبیا ، آیه ۱۰۵ .

۳- «التفسیر» ، علی بن ابراهیم قمی (از اعلام قرن سوم هـ) ، ج ۲ / ۷۷ ، در سوره انبیا ، ذیل آیه ۱۰۵ .

دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَ لَيْبَدَلْنَهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً
يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئاً^۱ .

خداوند به آنانی از شما که ایمان آورده‌اند و نیکویی‌ها را بجای می‌آورند ،
وعده فرموده است که ایشان را در زمین جانشینان (خویش) قرار دهد ،
همچنان که پیشینیان از ایشان را جانشین گردانید و آیینی که برای ایشان
پسندیده است ، ریشه‌دار و پایدار سازد . پس از [دوران] ترس ایشان ،
آرامش و امنیت را برایشان بر قرار سازد [تا] مرا بپرستند و برای من چیزی
را شریک و انباز قرار ندهند .

اصل مهدویت از جمله مباحثی است که تمامی فریق اسلامی بر آن اتفاق
نظر دارند و از اصول مسلم در آیین اسلام می‌باشد . ما در اینجا به عنوان
نگرشی بسیار گذرا ابتدا به کتب عامه نگاه می‌کنیم و سپس اشارتی اجمالی به
منابع شیعی می‌نمایم .

الف - آرمان مهدویت در کتب عامه :

عبد الرحمن سیوطی عالم بزرگ اهل سنت در کتاب «عَرَفَ الْوَرْدِي فِي
اخبار المهدی» از پیامبر ﷺ نقل می‌کند که فرمودند :
هر که خروج مهدی را انکار کند ، کافر شده است^۲ .

و نیز حموی در کتاب «فَرَائِدُ السَّمَطَيْنِ» به نقل از ابن عباس بیان می‌کند که
گوید : پیغمبر ﷺ فرمودند :

همانا علی بن ابیطالب پیشوای امت من و جانشین پس از من بر ایشان است ،
و از فرزندان او قائم منتظر می‌باشد که خداوند به او زمین را از داد آکنده
می‌کند همان گونه که از ستم پر شده باشد ، و سوگند به آن کسی که مرا به

۱- قرآن کریم ، سوره نور ، آیه ۵۵ .

۲- «مَنْ أَنْكَرَ خُرُوجَ الْمَهْدِيِّ فَقَدْ كَفَرَ» .

حق به پیامبری برانگیخت ثابت پیمانان بر امامتش در دوران غیبت او
نایاب تر از گوگرد سرخ می‌باشند^۱.

و نیز ابو داود، ابن ماجه، طبرانی و حاکم که از بزرگان اهل سنت هستند از
ام سلمه نقل کرده‌اند که گوید: رسول اکرم ﷺ فرمودند:

مهدی از خاندان من است و او از فرزندان دخترم فاطمه (علیها السلام) خواهد بود^۲.

و نیز حافظ محمد بن محمد بن محمود بخاری معروف به خواجه پارسا از
بزرگان مذهب حنفی و از مشایخ بزرگ فرقه نقشبندیه است، در کتابش بنام
«فصل الخطاب» گوید:

ابو محمد حسن عسکری فرزندش م - ح - م - د (محمد) می‌باشد که در نزد
خواص یارانش و افراد مورد اعتماد از خاندانش، وجودش آشکار و روشن
است^۳.

اگر بخواهیم روایات منقول از کتب عامه و یا اعترافات بزرگان اهل سنت
در باره مهدی (علیه السلام) را در اینجا بیاوریم مطلب به درازا می‌انجامد و از هدف این
نوشتار خارج می‌گردد، لذا تنها به ذکر چند مورد بسنده می‌کنیم:

۱- ابن حجر هیتمی شافعی:

ابوالقاسم، محمد، الحجة عمر او پس از درگذشت پدرش پنج سال بود.
خداوند در همین عمر، به او «حکمت ربانی» را عطا کرد. او را «قائم منتظر»
گویند. اخبار متواتره رسیده است که مهدی از این امت است و عیسی (علیه السلام) از

۱- «فراند السمطين»، حافظ حموینی، انتهای جلد ۲، نقل از کتاب «المهدی الموعود المنتظر عند علماء اهل السنة»، شیخ نجم الدین عسکری، ج ۲ / ۲۹۷.

۲- «المهدی من عترتی من ولد فاطمة»، کتاب «الحواری للفتاوی» جزء دوم / ۳۵۵، نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان (علیه السلام) ترجمه آقای لطیف راشدی.

۳- «فصل الخطاب»، حافظ محمد بن محمد بن محمود بخاری، نقل از ترجمه «کشف الاستار» اثر محدث نوری، ترجمه جلال برنجیان، مخطوط.

آسمان فرود خواهد آمد و پشت سر مهدی نماز خواهد خواند^۱.

۲- شیخ محی الدین عربی :

بدانید که قیام مهدی علیه السلام حتماً رخ می‌دهد. اما او قیام نمی‌کند تا آن که زمین از ستم آکنده گردد و او آن را از داد و برابری انباشته می‌کند و اگر از عمر دنیا جز یک روز بیشتر باقی نمانده باشد، خداوند آن روز را آن قدر طولانی می‌کند تا این خلیفه الهی به حکومت برسد. او از خاندان رسول صلی الله علیه و آله و از فرزندان فاطمه رضی الله عنها می‌باشد و جدش حسین بن علی بن ابیطالب علیه السلام و پدرش حسن عسکری فرزند امام علی نقی فرزند امام محمد تقی فرزند امام علی الرضا فرزند امام موسی کاظم فرزند امام جعفر صادق فرزند امام محمد باقر فرزند امام زین العابدین علی فرزند امام حسین بن علی فرزند امام علی بن ابیطالب رضی الله عنه می‌باشد... اسلام را پس از خواریش عزت می‌بخشد و پس از مردنش زنده می‌نماید... هر که با او بستیزد خوار می‌گردد. از آیین آنچه واقعی است، آشکار می‌سازد به طوری که اگر پیامبر صلی الله علیه و آله زنده می‌بود، بدان فرمان می‌داد. در دورانش چیزی جز آیین خالص و پاک از رأی و پندارها باقی نخواهد ماند. در احکامی که آشکار می‌نماید با اکثر فتوای علمای مذاهب که نسبت به احکام دینی حکم می‌کنند، مخالفت خواهد داشت، زیرا آنان گمان می‌کنند که خداوند پس از پیشوایان پیشین آنان مجتهدی را آشکار نخواهد ساخت^۲.

۳- ابن ابی الحدید مدائنی :

میان همه فرق مسلمین اتفاق قطعی است که عمر دنیا و احکام و تکالیف

۱- «صواعق المحرقة» / ۱۲۷ چاپ مصر سال ۱۳۰۸ هجری قمری نقل از «خورشید مغرب»، محمد رضا حکیمی / ۸۹۱.

۲- «فتوحات مکیه»، محی الدین عربی، فصل ۳۶۶ نقل از ترجمه «کشف الاستار» اثر محدث نوری ترجمه جلال برنجیان، مخطوط.

پایان نمی‌پذیرد مگر پس از ظهور مهدی^۱.

۴- شیخ عبدالحق دهلوی :

احادیث بسیاری که به حدّ تواتر رسیده است ، وارد شده که مهدی از اهل بیت پیامبر است از اولاد فاطمه^۲.

۵- شیخ ابوالعرفان صَبَّان :

اخبار و احادیث از پیامبر ﷺ به حدّ تواتر نقل شده است که مهدی ظهور خواهد کرد . او از اهل بیت پیامبر است و او زمین را از عدل و داد پر خواهد کرد^۳.

۶- احمد امین مصری :

اهل سنت نیز به مهدی و مسئله مهدی یقیناً ایمان دارند^۴.

اعترافات علمای عامه در باره قطعیت اعتقاد به حضرت مهدی^{علیه السلام} فراوان است که ما در اینجا به نقل همین چند مورد اکتفا می‌کنیم .

ب- آرمان مهدویت در آینه کتب شیعی :

ترسیم مهدویت در میان شیعیان روشن‌تر از آن است که بخواهیم دلایل زیادی اقامه کنیم و این موضوع آن قدر قطعی بوده است که دانشمندان شیعی کتابهایی در غیبت حضرتش قبل از ولادت ایشان نوشته‌اند که از آن جمله کتاب «الغیبة» اثر فضل بن شاذان نیشابوری از اصحاب امام هادی و حضرت عسکری^{علیه السلام} را می‌توان نام برد و از عصر ولادت آن حضرت تا کنون ، قرن

۱- «شرح نهج البلاغه» ، ج ۲ / ۵۲۵ نقل از «خورشید مغرب» ، محمد رضا حکیمی / ۹۱ .

۲- «اللمعات» ، از حاشیه «صحیح ترمذی» ج ۲ / ۴۶ چاپ دهلی (۱۳۴۲ هـ . ق) نقل از «خورشید مغرب» ، محمد رضا حکیمی / ۹۱ .

۳- «اسعاف الراغبین» ، ب ۲ / ۱۴۰ چاپ مصر (۱۳۱۲ هـ . ق) نقل از «خورشید مغرب» ، محمد رضا حکیمی / ۹۱ .

۴- نقل از «خورشید مغرب» ، محمد رضا حکیمی / ۹۳ .

به قرن محدّثان بزرگوار شیعه در کنار آثار مهمّ خود کتابی نیز در پیرامون حضرت مهدی علیه السلام نگاشته‌اند که از آن جمله است «کمال الدین و تمام النعمه» اثر شیخ صدوق (متوفی سال ۳۸۰ هـ.)، کتاب «الغیبه» اثر ابن ابی زینب نعمانی (متوفی سال ۴۰۰ هـ.)، «الغیبه» اثر محمّد بن محمّد بن نعمان ملقب به شیخ مفید (متوفی قرن ۵ هـ.) و کتاب «الغیبه» اثر شیخ الطائفة محمد بن حسن طوسی (متوفی قرن ۵ هـ.) و بسیاری از بزرگان محدّثین امامیه که مقام را گنجایش ذکر تمامی آنها نیست. ما در اینجا به گلچینی از روایات منقوله در آن کتب بسنده می‌کنیم:

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند:

هر کس قائم از اولاد من را در دوران غیبتش انکار کند، به مرگ دوران جاهلیت مرده است^۱.

و نیز امیر مؤمنان علیه السلام فرمودند:

پس از حسین نه تن از صلب او خلیفه خدا در روی زمین هستند و حجّت خدا بر بندگان و امین خدا بر وحی او می‌باشند. آنها پیشوای مسلمین و رهبر مؤمنین و سرور پرهیزگاران می‌باشند و نهمی آنها قائم است^۲.

جابر بن عبد الله انصاری نقل می‌کند:

به حضور حضرت فاطمه علیها السلام شرفیاب شدم دیدم در پیش رویش لوحی (آسمانی) است که در آن نامهای اوصیا نوشته شده است. پس شمردم ۱۲ نام (در آن بود) که آخرین آنها قائم بود. نام سه نفر (آنان) محمّد بود و نام

۱- «مَنْ أَنْكَرَ الْقَائِمَ مِنْ وَوَلَدِي إِثْنَاءَ غَيْبَتِي، مَاتَ مِثَّةَ جَاهِلِيَّةٍ». «الاختصاص»، شیخ مفید / ۲۶۸، نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

۲- «وَمِنْ بَعْدِ الْحُسَيْنِ تِسْعَةٌ مِنْ صُلْبِهِ خُلَفَاءُ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَ حُجَجُهُ عَلَى عِبَادِهِ وَ أَمَنَؤُهُ عَلَى وَحْيِهِ وَ هُمْ أَيْمَةُ الْمُسْلِمِينَ وَ قَادَةُ الْمُؤْمِنِينَ وَ سَادَةُ الْمُتَّقِينَ وَ تَأْسِيعُهُمُ الْقَائِمُ»، کتاب «اعلام الوری»، اثر طبرسی / ۳۷۸، نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

چهار نفر علی^۱ .

و نیز امام صادق از پدراناش از پیامبر اکرم ﷺ نقل فرمودند :
در میان هر گروه از آیندگان امت من (امام) معصومی از اهل بیت من وجود
دارد که تحریف غالیان و فرقه سازی باطلان و تأویل جاهلان را از دین دور
می‌کند و همانا امامان شما پیشوایان شما به سوی خدای عزّ و جلّ می‌باشند ،
پس بنگرید که در دین و نمازتان به چه کسی اقتدا می‌کنید ؟^۲

خدای عزّ و جلّ دین را رها و یله قرار نداده است و در هر زمان نگاهبانی
معصوم را قرار داده تا با دیده نافذ خود نظاره گر جوامع شیعی باشد و دین را از
گزند روزگار و انحراف آفرینی منحرفان حفظ کند . و در این چند سده عصر
غیبت در فراز و نشیبهای خطرناک و طوفانهای هولناک حضرت بقیة الله ،
امام زمان ﷺ مذهب شیعه را پاس داشته‌اند و شیعیان را از چپاولگری
چپاولگران اعتقادی حفظ فرموده‌اند . حضرتش در فرازی از توقیع صادره به
شیخ مفید فرمودند :

ما در رعایت حال شما کوتاهی نمی‌کنیم و یاد شما را به فراموشی نمی‌سپاریم
که اگر این چنین نبود بلاها بر شما بارش می‌رفت و دشمنان شما را خورد
می‌کردند^۳ .

و نیز حضرت امام حسن عسکری ﷺ فرمودند :

گویا با چشم خود می‌بینم که پس از من در مورد جانشین من به اختلاف
افتاده‌اید . آگاه باشید که هر کس به همه امامان بعد از پیامبر اکرم (ﷺ)

۱- «کمال الدین و تمام النعمة» ، شیخ صدوق ، ج ۱ / ۳۱۳ . سه نفر محمّد عبارتند از : محمّد بن علی الباقر و
محمّد بن علی الجواد و محمّد بن الحسن المهدي است ، و چهار نفر علی عبارتند از : علی بن ابيطالب ، علی
بن الحسين السجاد ، علی بن موسی الرضا و علی بن محمد الهادی ﷺ است . که جابر در این حدیث
نخواسته به صراحت نام شخصی حضرت حجّت ﷺ را بیان کند .

۲- «کمال الدین» ، شیخ صدوق ، ج ۱ / ۲۲۱ .

۳- «بحار الانوار» ، علامه مجلسی ، ج ۵۳ باب توقيعات .

آیا جهان آینده‌ای هم دارد / ۳۱

اعتراف کند ولی پسر م را انکار نماید ، همانند کسی است که به همه پیامبران اعتراف نماید ولی رسالت پیامبر اکرم (ﷺ) را انکار کند . زیرا که اطاعت آخرین ما اطاعت اولین ماست و انکار آخرین نفر ما چون انکار اولین ما می‌باشد .^۱

جناب عثمان بن سعید عمروی^۲ گوید :

در حضور امام عسکری (ع) بودم از حضرتش در باره این حدیث پرسیدند که از پدران معصومان نقل شده که فرموده‌اند :

﴿ زمین از حجت خدا بر خلقش خالی نمی‌شود و هر که بمیرد و امام زمانش را نشناسد به مرگ جاهلیت مرده است ﴾ .

حضرتش فرمودند :

این حدیث حق است ، همچنان که روز حق است .

به حضرتش گفته شد : ای فرزند رسول خدا ، پس حجت و امام بعد از شما کیست ؟

فرمودند : فرزندانم محمد و او امام و حجت بعد از من می‌باشد . هر که بمیرد و او را نشناسد به مرگ جاهلیت مرده است . همانا برای او غیبتی است که در آن دوره نادانان به حیرت می‌افتند و یاوه‌گویان هلاک می‌شوند و زمان گذاران بر (وقت) ظهور تکذیب می‌شوند . سپس (او) خارج می‌شود ...^۳

روایات در باره حضرت مهدی (ع) و حالات و صفات و غیبت و ظهور و ولادت و خلق و خو و ابتلائات زمان غیبت و بشارات انبیاء سلف به

۱- کتاب «اعلام الوری» ، طبرسی / ۴۱۲ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان (ع) ترجمه آقای لطیف راشدی .

۲- جناب عثمان بن سعید عمروی از اصحاب ثقه و مورد اعتماد قطعی ائمه (ع) بود که از جانب امام هادی و امام عسکری (ع) مقام نیابت داشت و در دوران غیبت صغری نیز از جانب امام زمان (ع) به مقام نیابت خاصه برگزیده شد .

۳- «کمال الدین» ، شیخ صدوق ، ج ۲ / ۴۰۹ نقل از «ترجمه مکمال المکارم» ، محمد تقی اصفهانی ، ج ۱ / ۲۸ .

حضرتش و ... بیش از چندین هزار حدیث می باشد که در کتابهای معتبر نقل شده است و ما تنها در اینجا به همین چند حدیث بسنده می کنیم .

خلاصه از محتوای تمامی این سخنان روشن می شود که آن مصلح اصلاح گر ، آن قیامگر پیروز و آن دادگر دادگستر که پرچم حکومت واحد جهانی را در سایه عدل و داد می گستراند ، آن یکتا خلیفه خدا است که جهان با دست توانای او از بیداد تهی می شود و همه مظلومان داد خود را به او از ستمگران باز می ستانند و آن بازمانده خدا در زمین که گنجینه های زمین و میراث گرانبهای این کره خاک را میان مردمان به مساوات تقسیم می کند ، حضرت حجت بن الحسن علیه السلام - فرزند برومند حضرت عسکری علیه السلام - دوازدهمین وصی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می باشد که در پگاه روز نیمه شعبان سال ۲۵۵ هجری در شهر سامرا چشم بر جهان گشود و تا به امروز گیتی از نفسهای پاک و عنایات بیکرانش بهره ها برده است و او از همان ابتدای ولادت خود چشم به راه فرمان خداوندی است که اجازه قیام به حضرتش داده شود ، تا پیاخیزد و گیتی را از شادی و شور ، عدالت و سرور ، رفاه و آرامش ، سلامت و بهداشت ، دانش و بینش ، یگانه پرستی و انصاف آکنده سازد . ما در فصلهای آینده به گوشه ای از دوران ظهورش می نگریم ، ولی از پیش اعتراف می کنیم که این نگرش از پنجره ای کوچک و از فرازی بلند در گلزار شکوه مند دوران ظهور است که تنها بخشهایی اندک از بیکران نعمتهای الهی نازله در آن دوران را توان دید . که به قول شاعر :

آب دریا را اگر نتوان کشید   هم به قدر تشنگی باید چشید

*** تمدن آئندہ جهان

تمدن آینده جهان در لوای حکومت مهدی علیه السلام :

اکثر تمدنهای بشری به خاطر نقایص در توان اداره جامعه، حکومتشان به افول گراییده است که این نقصانها نوعاً به خاطر عدم واجدیتهای لازم برای اداره صحیح و متعادل جامعه، یا کمبود معنویات و عدم توجه به مبدا فیاض، یا نقصان نیروهای پرواپیشه و وارسته که هوسها و خواستهای شخصی خود را بر منافع عموم مردم ترجیح ندهند، یا عدم امکانات اجتماعی و ناتوانیهای مالی، یا عدم ایجاد عدالت اجتماعی و ... بوده است. حتی تمدنهایی که مسلمین تا قرن هفتم و هشتم هجری در جهان بر پا کرده اند نیز به خاطر عدم واجدیتهای لازمه برای یک حکومت صالح، دوران اقتدار آنها هم به اتمام رسیده است و دو باره تمامی بافته‌هایشان رشته شده است. اما دورنمای تمدن آینده جهان در پناه حکومت حضرت مهدی علیه السلام از چنان دقت‌هایی برخوردار است که تاریخ بشر در عمر دیرینه خود شاهد آن نبوده است. گرچه طرح و اساس این حکومت در سخنان رهبران الهی و سفرای حضرت یزدان به نیکویی ترسیم شده است، اما بارور کردن آن طرحهای خود کاری است که در توان دیگران نیست. حتی به خاطر عدم فراهم بودن شرایط لازم، بزرگان سفرای الهی نیز توفیق برپایی آن جامعه وارسته را نیافته‌اند. زیرا حکومت صالح جهانی تنها در پناه شمشیر فراهم نمی‌آید، بلکه باید عموم مردم جهان

پس از واخوردگی از تمامی ادعاهای دروغین مدعیان کاذب روی به سوی حضرت حق کنند و از صمیم جان ظهور منجی الهی را درخواست کنند و باید پروا پیشگانی خود ساخته فراهم آیند تا بار آن جامعه صالح را به دوش کشند و خود گرفتار ظاهر فریبی نفاق پیشه گان نشوند. چنان که پس از رحلت بزرگ پیامبران الهی مردمان هواپرست که دین را وسیله‌ای برای نیل به مطامع حیوانی خویش دیده بودند، با ظاهر فریبی، اوصیای انبیا را خانه نشین کردند و اکثر تلاشهای پیامبران را کم ثمر نمودند. که تاریخ از اینگونه وقایع گزارشات فراوانی دارد.

باری تمدن صالح و پایدار آینده جهان زمانی آشکار می‌شود که بشریت از تجربه‌ها و آزمونهای ناموفق تمامی راهها و روشهای مختلف و ادعاهای واهی مکاتب گوناگون به ستوده آید و همگان باور کنند که این مکاتب و راه و روشها هرگز نمی‌توانند سعادت مطلوب را برای بشر به ارمغان آوردند. و هنگامی که حکومت حضرت مهدی علیه السلام با توجه به صلاحیتهای حضرتش و امکانات فراوان آن بزرگوار به اجازت پروردگار آشکار شد، همگان با خواست قلبی بر آن گردن نهند که به فرموده قرآن:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ﴾ .

هیچ اکراه (و فشار روحی) در پذیرش دین نیست.

ما در ذیل به گوشه‌ای از ویژگیهای آن حکومت اشاره می‌کنیم:

۱ - وارستگی‌ها و صلاحیتهای رهبری :

رهبری حکومت واحد جهانی را خدای متعال بر عهده بنده صالح خود حضرت حجة بن الحسن علیه السلام قرار داده است و او یگانه انسان است که امروز خدای متعال، معصوم بودن او را امضا فرموده است و اوست که از هر پستی و

آلودگی، اشتباه کاری و خطا بر کنار است و هیچ پلیدی و ناپاکی در او یافت نمی‌شود. خدای متعال در باره او و پدران گرامی‌اش و ناموس کبریا، صدیقه کبری، فاطمه زهرا علیها السلام فرموده است:

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً﴾^۱.

همانا خدای چنین خواسته است که تمامی ناپاکیها را از شما اهل بیت بزدايد و شما را از همه پلیدهای پاک نماید.

حضرت رضا علیه السلام در دعایی که به یونس بن عبد الرحمن تعلیم فرمودند در فرازهایی از آن می‌فرمایند:

خدایا همانا او (مهدی موعود) بنده توست که او را برای خودت خالص فرموده‌ای و بر غیب و پنهانی خویش برگزیده‌ای و او را از هر گناه دور داشته‌ای و از هر عیب و نقصی در امان قرار داده‌ای و از هر پلیدی پاکش فرموده‌ای و از هر آلودگی سالم داشته‌ای. خدایا ما در روز قیامت و همان روز حادثه شگفت، شهادت می‌دهیم که همانا او (حجة بن الحسن) هیچ گناهی مرتکب نشده و خطایی را بجا نیاورده است و هیچ طاعت و فرمانبرداری را ضایع و نابود نکرده و هیچ حرامی را مرتکب نشده و هیچ واجبی را واژگون نکرده و هیچ آیین و شریعت را تبدیل نموده است.^۲

اما از نظر دانش و بینش باید گفت که او امروز همتای جدش علی بن ابیطالب علیه السلام است و دانشهای علوی در سینه او موج می‌زند. دانش او مرز و اندازه‌ای ندارد.

در اینجا به نقل حدیثی بسنده می‌کنیم و گسترده این سخن را در بخش

۱- قرآن کریم، سوره احزاب، آیه ۳۳.

۲- «جمال الاسبوع»، سید بن طاووس، در اعمال روز جمعه، صفحه ۵۰۷.

شکوفایی دانش در عصر ظهور و شکوفایی تمدن الهی خواهیم آورد .
امام موسی کاظم علیه السلام درباره علم آل محمد علیهم السلام فرمودند :
دانش ما امامان بر سه گونه است :

علم به گذشته ، علم به حال و علم به آینده . اما دانش نسبت به گذشته همان است که (از جانب خدای متعال) برای ما تفسیر شده است و اما علم به حال که به وسیله کتابها (و نوشتجات پیشین که از پیامبر اسلام و حضرت زهرا و ... به ما رسیده است) بدست می آید و اما علم به آینده که آن به وسیله الهام در دل و یا به صورت سخن گفتن (فرشته) در گوش امام می باشد و این برترین دانش ماست و هرگز پیامبری پس از پیامبر ما نخواهد بود^۱ .

آن حضرت گنجینه دانش الهی در زمین است و تمام علوم پیامبران گذشته به حضرتش به ارث رسیده است . او به همه زوایای این جهان گسترده آگاهی دارد ، راههای آسمان را به گونه ای می شناسد که دانشمندان امروزین حتی آن قدر به راههای زمینی آگاهی ندارند . او دستی بر تمام گیتی دارد و با ساکنان دیگر عوالم چنان سخن می گوید که ما با زمینیان سخن می گوئیم .

خواستهای شیطانی و هوسهای حیوانی در وجود او یافت نمی شود و او عصاره انسانیت و خلاصه فضیلت است . امیر مؤمنان علیه السلام در وصف امام قائم علیه السلام می فرمایند :

او هوای نفس را مطیع و پیرو هدایت می کند ، آنگاه که مردم هدایت را معطوف هوی و هوس نمایند و رأی و نظر را پیرو قرآن می گرداند ، در حالی که مردم قرآن را تابع هوای نفس قرار دهند^۲ .

۱- «اصول کافی» ، محمد بن یعقوب کلینی ، ج ۱ / ۲۶۴ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی .

۲- «نهج البلاغه» ، صفحه ۱۹۵ ؛ «بحار الانوار» ، علامه مجلسی ، ج ۵۱ / ۱۳۰ ؛ «ترجمه مکیال المکارم» ، محمد تقی اصفهانی ، ترجمه حائری قزوینی ، ج ۱ / ۱۴۹ .

خُلق و خوی او چون خُلق و خوی پیامبر ﷺ است و واجد همان والایی‌ها و بزرگواریهای رسول خدا ﷺ می‌باشد؛ همان پیامبر رحمتی که دامنهٔ عطوفتش به همه جا کشیده و موافق و مخالف در برابر خُلق نیکوی او سر تسلیم فرود آورده‌اند.

امیر مؤمنان ﷺ نگاهی به امام حسین ﷺ افکند و فرمود:

خداوند از صلب و نسل او مردی را می‌آفریند که همنام پیامبر شماسست و در خلقت و خوی شبیه اوست ... با خروج او ساکنان آسمانها خوشحال می‌شوند^۱.

او زهدی چون زهد امیر المؤمنین ﷺ دارد، آن گونه که امام صادق ﷺ می‌فرمایند:

وقتی قائم ما اهل بیت به پا خیزد، لباسهای علی ﷺ را به تن می‌کند و روش او را پیش می‌گیرد^۲.

صبر و شکیبایی، و تحمل سختی و بردباری یکی از عوامل مهم در پیشبرد اهداف الهی است و سفرای الهی با سلاح صبر و شکیب، به آرمانهای الهی خود جامعهٔ عمل پوشانیده‌اند. خداوند متعال در قرآنش به پیامبر اسلام دستور می‌دهد:

﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ﴾^۳.

شکیبایی پیشه کن چنان که پیامبران اولوا العزم شکیبایی کرده‌اند.

امام مهدی ﷺ نیز الگوی شکیبایی است. در لوحه‌ای که از جانب خدا در

۱- «الغیبه»، ابن ابی زینب نعمانی، نقل از «ترجمهٔ مکیال المکارم»، محمد تقی اصفهانی، ترجمهٔ حائری قزوینی، ج ۱ / ۱۱۳.

۲- «الکافی»، کلینی، ج ۱ / ۴۱۱، نقل از «ترجمهٔ مکیال المکارم»، محمد تقی اصفهانی، ترجمهٔ حائری قزوینی، ج ۱ / ۱۲۹.

۳- قرآن کریم، سورهٔ احقاف، آیهٔ ۳۵.

ولادت امام حسین علیه السلام بر حضرت زهرا علیها السلام نازل شد در ویژگی امام مهدی علیه السلام دارد :

در او کمال موسی و نورانیت عیسی و صبر و شکیبایی ایوب وجود دارد^۱ .

دامنه مهمان نوازی او مهمان نوازی ابراهیم خلیل را به یاد می آورد . شریف و وضعی ، غنی و فقیر ، دانا و نادان ، بزرگ و کوچک بر سرِ خوان احسان او یکسان می نشینند . سید بن طاوس می گوید^۲ : پس از خواندن زیارت روز جمعه امام زمان بگویید :

نَزِيلَكَ حَيْثُ مَا اتَّجَهْتَ رِكَابِي وَ ضَيْفَكَ حَيْثُ كُنْتُ مِنَ الْبِلَادِ

هر جا که فرود آیم و راحله ام به هر سو که روان شود ، بر تو وارد می شوم و در هر کجا که از شهرها باشم ، میهمان تو هستم .

خلاصه حضرت مهدی علیه السلام ، هم از نظر سجایای انسانی و والایی شخصیت و هم از نظر دانش و بینش آن چنان والا گهر است که نمونه اش را جز در میان خاندان معصوم پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نمی توان جست و اوست که خدای متعال صلاحیت رهبری او را تأیید فرموده است و بیان کرده است که از او جز نیکویی چیز دیگری به افراد نمی رسد . خدای متعال در قرآن می فرماید :

﴿بَقِيَّةُ اللَّهِ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾^۳ .

بازمانده خدا (مهدی) برای شما (مطلق) نیکویی است اگر در زمره مؤمنان باشید .

یکی دیگر از ویژگیهای مهم در وجود رهبران الهی ، انسانیت و

۱- «کمال الدین» ، شیخ صدوق ، ج ۱ / ۳۱۰ ، نقل از «ترجمه مکیال المکارم» ، محمد تقی اصفهانی ، ترجمه حائری قزوینی ، ج ۱ / ۱۸۱ .

۲- «جمال الاسبوع» ، سید بن طاوس ، در اعمال روز جمعه ، نقل از «ترجمه مکیال المکارم» ، محمد تقی اصفهانی ، ترجمه حائری قزوینی ، ج ۱ / ۱۳۹ .

۳- قرآن کریم ، سوره هود ، آیه ۸۶ .

بزرگواری ، گذشت و قدر شناسی آنان می باشد ، که ما از این گونه سجایای انسانی در وجود همه انبیا و اوصیای آنان سراغ داریم ، میهمان نوازی ابراهیم خلیل ، گذشت و عفو یوسف صدیق ، و عطوفت بیکران خاتم انبیا همه گزارشگر روح بزرگ آنان است و حضرت مهدی علیه السلام به عنوان وارث همه انبیا نیز برخوردار از صفات و سجایای بلند انسانی است . امام صادق علیه السلام فرمودند :

اولین کاری که مهدی علیه السلام انجام می دهد این است که در همه عالم ندا می کند: «توجه کنید هر کس بر عهده یکی از شیعیان ما قرضی داشته باشد آن را بگوید»، تا این که دانه سیر و خردل را هم به صاحبان آنها برساند چه رسد به طلاها و نقره ها و املاک زیاد ، که همه را ادا کند .^۱

این همه عطوفت را در که سراغ می توان گرفت ؟ اولین کاری که در دوران روآوری امکانات اجتماعی انجام می دهد ، بر آوردن تمام وامهای و بدهکاریهای شیعیان از آغار امامت امیر مؤمنان علیه السلام تا هنگامه ظهورش می باشد . یعنی یاد تمام انسانهایی که در اعصار و قرون دل در گرو حضرتش داشته اند و آرزوی دولت آل محمد علیهم السلام را در دل پرورانده اند را فراموش نمی کند .

خلاصه او در فضیلتها و والایهائی همتاست و امروز صدر کائنات است و انسانی کامل و برخوردار از همه ویژگیهای نیکان ؛ و خلاصه «**آنچه خوبان همه دارند او تنها دارد**» .

۲ - نیروهای کار آزموده و بی آرایش :

یاران حضرت مهدی علیه السلام - همانانی که حکومت جهانی حضرتش را به

۱- «بحار الانوار» ، علامه مجلسی ، ج ۵۳ / ۳۴ نقل از «ترجمه مکیال المکارم» ، محمد تقی اصفهانی ، ترجمه حائری قزوینی ، ج ۱ / ۱۷۷ .

دوش خواهند کشید - بزرگوارانی هستند که بسان آنان در تاریخ بشر کم پیدا شده است . آنان افراد والا گهري می باشد که از همه ویژگیهای نیکو بهره‌ای دارند .

امیر مؤمنان علیه السلام در وصف آنان فرموده است :

خداوند دل‌های آنها را انس و الفت می‌بخشد ، آنها از رفتن کسی وحشت نمی‌کنند و از آمدن کسی ابراز مسرت نمی‌نمایند . تعداد آنها به شماره اصحاب بدر (یعنی ۳۱۳ نفر) است که در میان گذشتگان ، آنها نظیر نداشتند و در آینده نیز نظیر نخواهند داشت و شماره آنها به تعداد اصحاب طالوت (یعنی ۳۱۳ نفر) است که از آب رودخانه گذشتند^۱ .

باز در بیانی دیگر امیر مؤمنان علیه السلام درباره یاران امام زمان علیه السلام می‌فرماید :

آنها قومی هستند که با صبر و شکیبایی خود بر خدا منت نمی‌نهند و جانبازی خود را در راه حق بزرگ نمی‌شمارند ، هنگامی که حادثه‌ای روی دهد و زمینه یأس پیش آید دیده‌هایشان را از برق شمشیر جلوه می‌دهند و به فرمان امامشان به پروردگار خود تقرب می‌جویند . آنها همگی شیرهای ژبانی هستند که از جنگلهای خود بیرون آمده‌اند . اگر اراده کنند که کوهها را از جای خود برکنند ، بی تردید انجام می‌دهند . آنها به حقیقت توحید خدا راه یافته‌اند . برای آنها در دل شب از ترس خدا ناله‌هایی است چون ناله مادران داغ پسر دیده ، شب زنده داران در دل شب و روزه داران در طول روز هستند . گویی اخلاق و آداب آنها یکی است . دل‌های آنها بر محبت و شفقت و خیر خواهی گرد آمده است^۲ .

باز امیر مؤمنان علیه السلام در جایی دیگر در وصف یاران حضرت مهدی علیه السلام می‌فرماید :

۱- «ترجمه یوم الخلاص» ، کامل سلیمان ، ج ۱ / ۴۱۰ .

۲- «ترجمه یوم الخلاص» ، کامل سلیمان ، ج ۱ / ۴۱۴ .

در آن زمان قومی صیقل داده می‌شوند همانند صیقل دادن آهنگر کمان را، به وسیله قرآن دیدگان‌شان نورانی می‌شود و تفسیر آن در گوش جان‌شان جای می‌گیرد. جام حکمت را صبحگاهان و شامگاهان سر می‌کشند. گروهی از مردان الهی دور او گرد می‌آیند، دعوتش را سر پا نگه می‌دارند و او را یاری می‌کنند، آنها وزیران او هستند که سنگینی مسائل کشوری را به عهده می‌گیرند و او را در مسئولیت بزرگی که خداوند به عهده‌اش گذاشته، یاری می‌کنند.^۱

و نیز امام باقر علیه السلام در وصف ایشان می‌فرماید:
چون این امر واقع شود برای هر انسان نیروی چهل مرد داده می‌شود و دل‌هایشان چون قطعه فولاد می‌گردد و اگر با آن دل، خود را به کوه بزند، (کوه را) از جای می‌کند. و شما در این زمان، قیامگر به قسط در روی زمین و اختیاردار خزائن و معادن آن خواهید بود.^۲

حضرت صادق علیه السلام در توصیف ایشان می‌فرماید:
... مردانی هستند که دل‌های آنها چون قطعه‌های آهن است که هرگز شک و تردید در آنها راه ندارد. آنها در اعتقاد خود نسبت به خدا از سنگ سخت‌تر هستند. اگر به کوه‌ها هجوم ببرند، آنها را از پای در می‌آورند، با پرچم‌های خود به هیچ کشوری روی نمی‌آورند، مگر این که آن را فتح می‌کنند. بر فراز اسب‌های نجیب خود دست بر زین اسب امام علیه السلام می‌کشند و تبرک می‌جویند. آنها به هنگام نبرد پروانه‌وار شمع وجود امام علیه السلام را در میان گرفته، محافظت می‌کنند. و هر چه حضرتش اراده کند آن را بر می‌آورند. مردان شب‌زنده داری هستند که شبها نمی‌خوابند و زمزمه نمازشان چون نغمه زنبوران از کندو به گوش می‌رسد. شبها را با شب‌زنده داری سپری می‌کنند و بر فراز

۱- «ترجمه یوم الخلاص»، کامل سلیمان، ج ۱ / ۴۱۸.

۲- «الغیبه»، نعمانی / ۱۶۶. نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

اسبها خدا را تسبیح می‌گویند . آنها در برابر فرمان امامشان ، از بنده مطیع نسبت به مولایش ، مطیع تر هستند . گویی دلهای آنها مشعلی نورانی است و آنها از ترس پروردگار خود نگران هستند ...

شعار آنها «یا لثاراتِ الحُسَینِ» (ای خونخواهان حسینی) است . رُعب و وحشت آنها مسافت یک ماه جلوتر از خودشان پیش می‌رود و آنها فوج فوج به سوی مولا(ی خود) حرکت می‌کنند . خداوند به وسیله آنها امام حق را یاری می‌فرماید^۱ .

و نیز امیر مؤمنان علیه السلام در ضمن حدیث طولانی در وصف بیعت یاران حضرت مهدی علیه السلام چنین می‌فرماید :

... با او بیعت می‌کنند که هرگز :

دزدی نکنند ،

زنا نکنند ،

مسلمانی را دشنام ندهند ،

خون کسی را به ناحق نریزند ،

به آبروی کسی لطمه نزنند ،

به خانه کسی هجوم نبرند ،

کسی را به ناحق نزنند ،

طلا ، نقره ، گندم و جو ذخیره نکنند ،

مال یتیم را نخورند ،

در مورد چیزی که یقین ندارند ، گواهی ندهند ،

مسجدی را خراب نکند ،

مشروب (الکلی) نخورند ،

حریر و خز نپوشند ،

۱- «ترجمه یوم الخلاص» ، کامل سلیمان ، ج ۱ / ۴۲۸ .

در برابر سیم و زر سر فرود نیاورند ،
راه را بر کسی نبندند ،
راه را ناامن نکنند ،
گرد همجنس بازی نگردند ،
خوراکی را از گندم و جو انبار نکنند ،
به کم قناعت کنند ،
طرفدار پاکی باشند ،
از پلیدی گریزان باشند ،
به نیکی فرمان دهند ،
از زشتیها باز دارند ،
جامه‌های خشن بپوشند ،
خاک را متکای خود سازند ،
در راه خدا حقّ جهاد را ادا کنند ، و ...

امام مهدی علیه السلام نیز در حقّ خود تعهد می‌کند که :

از راه آنها برود ،
جامه‌ای مثل جامه آنها بپوشد ،
مرکبی همانند مرکب آنها سوار شود ،
آن چنان که آنها می‌خواهند باشد ،
به کم راضی و قانع شود ،
زمین را به یاری خدا پر از عدالت کند آن چنان که پر از ستم شده است ،
خدا را آن چنان که شایسته است بپرستد ،
برای خود دربان و نگهبان اختیار نکند و ...^۱

۱- «منتخب الاثر» ، لطف الله صافی / ۴۶۹ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی .

خلاصه یاران مهدی علیه السلام انسانهای والاتباری هستند که نمونه آنها در میان گذشتگان بسیار اندک و در میان آینده گان نادر و کمیاب می باشد و اینان هستند که بار مسؤلیت حکومت واحد جهانی را در سرتاسر گیتی بر دوش می کشند ، و اینان اند منادیان جهانیان به سوی آیین اسلام و مذهب بر حق تشیع .

۳ - واجدیت های غیبی :

برای پیشبرد اهداف معنوی و تحقق بخشی حکومت عدل الهی دست غیبی لازم است . تمام انبیا در کنار همه واجدیت های انسانی ، قدرت های الهی نیز داشته اند و با برخورداری از آن قدرت ها بر اهریمنیان پیروز شده اند . چیرگی حضرت نوح بر کافران ، غلبه حضرت ابراهیم بر آتش نمرودیان ، نجات بنی اسرائیل به دست حضرت موسی از ستم فرعونیان و ... جملگی به مدد های غیبی و توانایی های الهی آنان بوده است .

امام مهدی علیه السلام نیز واجد تمام تواناییها و معجزات و بیّنات انبیا است . دامنه توانایی او به گستره همه تاریخ است . زیرا کار آن حضرت نیز به بزرگی همه تاریخ بشریت می باشد و آنچه را که انبیای الهی در دوران عمر خویش به بر پایی آن موفق نشده اند ، حضرتش یک تنه باید بپا دارد . لذا تمامی نیروهای غیبی در اختیار حضرتش می باشد .

در این مورد تنها به دو روایت اشاره می کنیم :

امام صادق علیه السلام فرمودند :

هیچ معجزه ای از معجزات انبیا و اوصیا نیست ، مگر این که خداوند تبارک و

تعالی مانند آن را به دست قائم علیه السلام ظاهر می گرداند تا بر دشمنان اتمام

حجت کند .^۱

۱- «اثبات الهداة» ، شیخ حرّ عاملی ، ج ۷ / ۳۵۷ نقل از «ترجمه مکمال المکارم» ، محمد تقی اصفهانی ،

و نیز حضرت صادق علیه السلام در ترسیم زمان ظهور حضرتش می فرماید :

در آن هنگام آقای ما قائم علیه السلام به خانه خدا تکیه می کند و می فرماید :

ای مردم ! هر که می خواهد «آدم» و «شیث»^۱ را ببیند ، بداند من «آدم» و «شیث» هستم (و تجسم آنان می باشم) .

و هر که می خواهد «نوح» و فرزندش «سام» را ببیند ، بداند من همان «نوح» و «سام» هستم .

و هر که می خواهد «ابراهیم» و «اسماعیل» را ببیند ، بداند من همان «ابراهیم» و «اسماعیل» هستم .

و هر که می خواهد «موسی» و «یوشع» را ببیند ، بداند من همان «موسی» و «یوشع» هستم .

و هر که می خواهد «عیسی» و «شمعون» را ببیند ، بداند من همان «عیسی» و «شمعون» هستم .

و هر که می خواهد «محمد» صلی الله علیه و آله و «امیر المؤمنین» علیه السلام را ببیند ، بداند من همان «محمد» صلی الله علیه و آله و «امیر المؤمنین» علیه السلام هستم .

و هر که می خواهد «حسن» و «حسین» علیه السلام را ببیند ، بداند من همان «حسن» و «حسین» علیه السلام هستم .

و هر که می خواهد امامان از ذریه حسین علیه السلام را ببیند ، بداند که من همان ائمه اطهار هستم .

دعوتم را بپذیرید و نزد من جمع شوید و هر چه (آنان) گفته و هر چه را نگفته اند ، به شما خبر می دهم^۲ .

۱- ترجمه حائری قزوینی ، ج ۱ / ۱۹۴ .

۱- «شیث» وصی حضرت «آدم» است و «سام» وصی حضرت «نوح» می باشد و «یوشع» وصی حضرت «موسی» است و «شمعون» وصی حضرت «عیسی» می باشد .

۲- «بحار الانوار» ، علامه مجلسی ، ج ۵۳ / ۹ نقل از «ترجمه مکمال المکارم» ، محمد تقی اصفهانی ، ترجمه حائری قزوینی ، ج ۱ / ۱۹۵ .

۴- امکانات و تواناییهای مالی

یکی از مشکلات مهم هر نظام اجتماعی ناتوانیهای مالی آن است. اما خدای متعال گنجینه‌های پنهانی خویش را در اختیار حجت خود حضرت بقیه الله الاعظم علیه السلام قرار می‌دهد و در دوران آن حکومت این امام علیه السلام مشکلی به نام مشکل اقتصادی مطرح نخواهد بود. ما در اینجا اجمالی را در این مورد بیان می‌کنیم و گسترده آن را در بخش تصویر جهان پس از ظهور خواهیم آورد. امیر مؤمنان علی علیه السلام در مورد آن زمان می‌فرمایند:

تمامی گنجینه‌ها(ی زمین) را بیرون می‌آورد^۱.

خدای بزرگ تمامی تواناییهای پیامبران پیشین و قدرتهای پیامبر اسلام و امامان علیهم السلام را به حضرت مهدی علیه السلام ارزانی می‌فرماید تا حضرتش به وسیله قدرت الهی حکومت واحد جهانی را در سر تا سرگیتی بگستراند.

عبد الله بن ابی یَعْفُور از امام باقر علیه السلام نقل می‌کند که حضرتش فرمودند:

هیچ معجزه‌ای از معجزات پیامبران و جانشینان ایشان وجود ندارد مگر این که خداوند تبارک و تعالی بسان آنها را بر دست قائم ما جاری می‌فرماید تا این که حجت (الهی) بر دشمنان تمام شود^۲.

امام صادق علیه السلام در ترسیم اوضاع مالی آن دوران در ضمن حدیثی می‌فرماید:

چون قائم ما به پا خیزد... زمین گنجهای خود را آشکار می‌سازد، به گونه‌ای که بر سطح آن دیده می‌شود. چون فردی از شما برای ادای زکات خود در صدد یافتن شخصی (نیازمند) بر می‌آید، کسی را نمی‌یابد که آن (مال) را بپذیرد. مردم به فضل الهی از آنچه به ایشان روزی می‌فرماید، بی‌نیاز

۱- «کشف الغمّه»، اربلی، ج ۳ / ۲۶۰ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی

۲- «کشف الحق»، میر محمد صادق خاتون آبادی (ره) / ۶۷.

می‌شوند^۱.

از این رو در آن دوران اصلاً مشکلی به نام مشکل اقتصادی مطرح نخواهد بود که حکومت حضرتش را به دشواری اندازد.

۵ - عدالت اجتماعی و همگامی مردم با حضرتش :

تمدن جهانی حضرت مهدی علیه السلام پس از «تجربه» و آزمودن تمامی راهها و روشها و مکتبها و ادیان بر سر کار خواهد آمد و برای مردمان ثابت می‌شود است که این مکتبها و راهها هرگز نمی‌توانند سعادت مطلوب را برای بشر به ارمغان آورند و چیزی که به نام تمدن به وسیله آنها به وجود آمده است جز ستم و بیداد چیز دیگری نیست. این حقیقت حتی امروز هم بر مردم جهان آشکار شده است و بسیاری از انسانهای اندیشمند اعتراف به عدم توانایی بشریت بر نجات انسانها نموده‌اند. انسان هر چه بیشتر به این تمدن پوچ نزدیک شود، احساس نیاز به مصلحتی جهانی را در خود درک می‌کند. این احساس تنها میان جوامع شرقی ظاهر نشده، بلکه آثار آن در میان جوامع غربی نیز مشاهده می‌شود. آنان نیز دریافته‌اند که هر چه ملتها در میدان صنعت و تکنولوژی پیشرفت فزاینده‌ای می‌نمایند، در میدان نیاز به سعادت و آرامش خاطر و سلامت روح و روان عقب‌گرد می‌کنند. گرچه آنان اعتراف به وجود مصلحتی غیبی نمی‌کنند، اما در درون آشفته خویش او را می‌جویند.

باری در حکومت آینده جهان زیر رهبری توانای امام مهدی علیه السلام فطرت همه انسانها بیدار می‌شود و دلها به یاد خدا آرام می‌گیرد و آرامش واقعی بر همه قلبها سایه می‌افکند که خدای متعال در قرآن کریم فرموده است :

۱- «ترجمه اعیان الشیعه» (آشنایی با امام زمان علیه السلام)، سید محسن امین / ۳۴۹.

﴿أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ .

همانا به یاد خدا دلها آرام می‌گیرد .

همه اضطرابها از بشر رخت بر می‌بندد ، نه مشکل اقتصادی مطرح است ، نه ترس از بیدادگری بیدادگران ، نه مشکل جا و مکان ، نه مشکل بیماری و درماندگی و .... اینها همه یک ثبات اجتماعی را به همراه می‌آورد و عموم مردم که با مشکلات طاقت فرسای قبل از ظهور درگیر بوده‌اند ، در مدینه فاضله اسلام آرام می‌گیرند و چون تمامی بیدادگران و اخلاک‌گران و فساد انگیزان در زمین بر می‌افتند ، دیگر جایی برای سختی آفرینی باقی نخواهد ماند .

پیامبر اسلام ﷺ فرمودند :

شما را به مهدی بشارت می‌دهم که در امت من برانگیخته می‌شود ... زمین را از عدل و داد پر می‌کند چنان که از ستم و بیداد پر شده باشد ، ساکنان آسمان و زمین از او خشنود می‌شوند^۱ .

با توجه به مباحث پیشین در بخشهای آینده ما به فرازهایی از دوران ظهور می‌نگریم و از دریچه روایات دستی به سوی آن دوران می‌کشاییم و آئینه دل را با بوی عطر آگین آن دوران صفا می‌دهیم و غمهای نهفته خویش را با یاد شادیها و شورهای آینده‌ای روشن تسکین می‌بخشیم و در نهایت دست بر دعا بر می‌داریم و فرا رسیدن هر چه زودتر آن روزگار را از خدای متعال درخواست می‌کنیم و به امید سربازی در آن عصر خود را در جهان امروز آماده پذیرش بار مسئولیت در آن دوران می‌کنیم و تلاش می‌نماییم که مصداق این سخن امام صادق علیه السلام قرار بگیریم که فرمودند :

۱- «غایة المرام» ، محدث بحرانی ، نقل از «ترجمة مکیال المکارم» ، محمد تقی اصفهانی ، ترجمه حائری قزوینی ، ج ۱ / ۱۸۱ .

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ فَلْيَنْتَظِرْ وَ لِيَعْمَلْ بِالْوَرَعِ وَ
مَحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ^۱ .

هر کس شادان است که از یاران قائم (علیه السلام) باشد پس باید که چشم انتظار
(قیام حضرتش) باشد و به پاکدامنی و نیکویی‌های اخلاقی عمل نماید.

**** بشر در روزگار رهائی

ترسیم روزگار رهائی

ذهن بشر امروز کوتاه‌تر از آن است که بتواند تصویر واقعی جهان در عصر بعد از ظهور را حتی در اندیشه خویش به دقت رسم کنیم، زیرا آنچه در دوران پس از ظهور آشکار می‌شود در بسیاری از موارد در تمامی تاریخ بشر بی سابقه بوده است و اگر هم در برهه‌هایی از تاریخ، توسط انبیای اعظام و یا اوصیای آنها نمونه‌هایی از آن ایجاد شده باشد، هم گذرا بوده است و هم محدود زیرا در بسیاری از موارد حتی سفرای الهی نتوانسته‌اند آن طرحهای نیکوی خود را در عالم خارج تحقق بخشند و تلاشهای آنان با اهریمن صفتی برخی هواخواهان ناتمام مانده است و خود نیز در آن راه جان باختند.

امام صادق علیه السلام در بیان کلی از دوران پس از ظهور می‌فرمایند:

إِذَا قَامَ الْقَائِمُ جَاءَ بِأَمْرِ غَيْرِ الَّذِي كَانَ^۱.

آن گاه که قائم (علیه السلام) قیام کند، چیزی را می‌آورد که پیشتر (اصلاً) نبوده است.

لذا ما در اینجا تنها به نمونه‌هایی اشاره می‌کنیم که از زبان وحی در ترسیم از آن زمان بدست می‌آید، و الا جهان در دوران حکومت حضرت مهدی علیه السلام

۱- «بحار الانوار»، علامه مجلسی، ج ۵۲ / ۳۳۲.

در چنان بلندایی قرار دارد که اندیشه‌های وابسته به تجربیات گذشته و حال را توان درک واقعی آن نیست، مگر از دریچه نگاه اولیای وحی.

۱ - دانش و بینش در عصر امام مهدی علیه السلام :

آنچه از دانش در عصر همه پیامبران حتی در عصر اسلام توسط پیغمبر اسلام و اوصیای گرامی اش علیهم السلام آشکار شده، تنها دو حرف از دانش است و در دوران حکومت حضرت مهدی علیه السلام ۲۵ حرف دیگر از دانش آشکار خواهد شد که اصلاً در گذشته همه جهان سابقه نداشته است و حضرتش از نوامیس طبیعی چیزهایی را ظاهر می‌فرماید که اصلاً در اندیشه بشر امروز جای ندارد. چنان که معصوم می‌فرماید :

علم ۲۷ حرف است، آنچه پیامبران آوردند و برای مردم آشکار ساختند تنها دو حرف بوده است و مردم تا به امروز جز آن دو حرف را نشناخته‌اند. هنگامی که قائم ما (علیه السلام) قیام کند ۲۵ حرف دیگر را آشکار می‌کند و آنها را در میان مردم بسط می‌دهد و آن دو حرف گذشته را هم به آن می‌افزاید تا ۲۷ حرف (دانش را در میان مردمان) می‌پراکند^۱.

بر اساس این حدیث اصلاً ما نمی‌توانیم در ذهن خویش ترسیم واقعی جهان در عصر بعد از ظهور را رسم کنیم، چرا که اصلاً چیزهایی در آن دوران آشکار خواهد شد که در تمامی تاریخ بشر سابقه نداشته است. در اینجا برای نمونه تنها به فرازهایی اندک که از روایات اسلامی بدست می‌آید، اشاره‌ای گذرا می‌کنیم :

الف - بالا رفتن سطح دانشهای باطنی

خدای متعال دریا‌های بیکران از دانشهای درونی و فطری را به روی بشر

۱- «الزام الناصب»، ج ۲ / ۳۰۷ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

باز خواهد فرمود و انسانها با تلاش بسیار اندک به مقاماتی بالاتر از گذشتگان خواهند رسید .

امام علیه السلام فرمودند :

چون قائم ما قیام کند ، خداوند دست حضرتش را بر سر بندگان قرار خواهد داد تا بدین کار عقلهای ایشان گرد آید و خردهایشان کامل گردد^۱ .

آن قدر سطح دانش عمومی بالا می رود که بانوان در منزل به کتاب خدا و سنت پیامبر حکم می کنند . امام باقر علیه السلام فرمودند :

در زمان آن حضرت ، حکمت و دانش بدیشان ارزانی می شود تا جایی که زنان در خانه خود به کتاب خدا و سنت پیامبر حکم کنند^۲ .

یاران حضرتش در مسجد کوفه خیمه ها می زدند و حقایق قرآن را آن چنان که نازل شده است ، برای مردمان بیان می کنند . در آن دوران دیگر از اختلاف نظرها خبری نیست و دیگر جایی برای تناقض گویان نخواهد بود . همه یک گونه سخن می گویند و همه به ژرفای حقایق اسلامی بدون حیرت و جهل راه می یابند ، دانش نمایان بی دانش بر همگان آشکار می گردند و باتلاقیهای بزه که نما رسوا می شوند و از سرچشمه زلال حقایق رودهایی پاکیزه به دروازه جان جهانیان جاری می گردد و از اقیانوس موج حقایق علوی برکه های خوشگوار دانش در جان جهانیان ایجاد می شود .

ب - بالا رفتن تمدن

ارتباطات در دوران حکومت حضرت مهدی علیه السلام به شکوفایی فاحش خود می رسد ، اما آن شکوفایی که در کنارش مشکلی برای دیگران مطرح نباشد .

۱- «منتخب الاثر» ، لطف الله صافی / ۴۸۳ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی .

۲- «الغیبه» ، نعمانی / ۲۳۹ ؛ «بحار الانوار» ، علامه مجلسی ، ج ۵۲ / ۳۵۲ : «و توثون الحکمة فی زمانه حتی ان المرأة لتقضى فی بیتها بکتاب الله و سنة رسول الله» .

مسافتهای طولانی در مدتی اندک طی می‌شود، اما نه به همراه رنج صدای مهیب جت‌ها برای مردمان مسیر پرواز. راهها به سرعت درنوردیده می‌شود، اما نه همراه مشکل برای مردمان کنار «خط آهن». وسایل مسافرت فراوان می‌شود، اما نه همراه دود و آلودگی هوا. دریاها زیر پای مردمان درنوردیده می‌شود، اما نه همراه آلودگی محیط زیست برای جانوران دریایی و ساحل‌نشینان. اما از کیفیت این مسافرتها آگاهی کافی نداریم. در برخی روایات اشاره به سوار شدن بر ابرها دارد، در برخی روایات حتی به مسافرتها بدون وسایل ظاهری اشاره شده است. در برخی روایات به مسافرت‌هایی چون سفرهای سلیمان گوشزد شده است و به برخی وسایل بالاتر از وسایل سفرهای فضایی در دوران ذوالقرنین اشاره دارد.

ولی آنچه مسلم است آن وسایل هر چه باشد، مشکل و ستم و ناراحتی را برای دیگران به همراه نخواهد داشت که دوران ظهور آن حضرت دوران اتمام همه ستمها و آزارهاست.

اما از نظر ارتباطات صوتی و تصویری جهانی، دوران حضرتش باز ویژگیهای خاصی دارد. در برخی روایات چنین می‌خوانیم:

در هنگام ظهور آن حضرت، تنها یک چشم او را نمی‌بینند، بلکه در یک آن واحد همگان همزمان آن حضرت را خواهند دید^۱.

و نیز روایات دیگر بدین مطلب اشاره می‌کنند که ارتباطات خواهد بود، اما بدون نیاز به وسایل خارجی. چنان که امام علیه السلام می‌فرماید:

هنگامی که قائم ما قیام کند، خداوند به گوشها و چشمهای شیعیان ما نیرویی عنایت می‌فرماید که میان آنان و حضرت قائم (علیه السلام) بیک و پُست نخواهد بود که ارتباط برقرار کند. پس آن حضرت هر جا که باشد با ایشان سخن می‌گوید و آنان سخن حضرتش را می‌شنوند و او را می‌بینند در حالی که

۱- نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

حضرتش در مکان خود می‌باشد^۱.

این حدیث اشاره به ارتباطاتی و رای ارتباطات از راه تلویزیون، تلفن، رادیو، بی‌سیم و رادار دارد. ارتباطی از راه دیدن و شنیدن مستقیم که این مطلب در حدیث بعدی روشن‌تر بیان شده است. امام صادق علیه السلام فرمودند:

آن‌گاه که کلیه امور به دست صاحب این امر (امام مهدی علیه السلام) برسد، خداوند تمامی فراز و نشیبها را برای او هموار می‌کند تا آن‌جا که دنیا به منزله کف دستش در می‌آید. چه کسی از شما وجود دارد که اگر در کف دستش مویی باشد آن را نبیند^۲.

خداوند تمامی وسایل این جهان را در تسخیر حضرتش قرار خواهد داد و حتی این مطلب منحصر در ارتباطات بین قاره‌ای نخواهد بود، بلکه در دوران آن حضرت مسافرتها کیهانی بر همگان ممکن می‌شود و حتی در روایات ما اشاره‌ای به مسافرت هشت ساعتی به کره خورشید دارد.

امام باقر علیه السلام فرمودند:

اما آن حضرت بر ابرها سوار خواهد شد و به وسیله وسایلی، وسایل آسمانهای هفتگانه بالا خواهد رفت (و به آن آسمانها دست خواهد یافت)^۳.

باید گفت که عصر امام مهدی علیه السلام، تنها عصر اتحاد و یکپارچگی ملت‌های زمینی نیست، بلکه عصر هماهنگی و یکپارچگی همه عوالم هستی با یکدیگر است و مهدی علیه السلام نه تنها دستی بر زمین خواهد داشت که همه گیتی با همه موجوداتش در تحت فرمان نافذ او قرار خواهد گرفت و او تمامی اقالیم هفت‌گانه وجود را تسخیر خواهد کرد. نه تنها هفت قاره زمین که همه

۱- «بحار الانوار»، علامه مجلسی، ج ۵۲ / ۳۳۶.

۲- نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

۳- «بحار الانوار»، ج ۵۲ / ۳۳۵: «أما أنه سيزكب السحاب و يزقني في الأشباب أشباب السموات السبع».

سراپرده‌های گیتی و همه کرات آسمانی در زیر فرمان او سر تسلیم فرود خواهند آورد.

ج - سلامت و بهداشت همگانی

یکی از آرزوی دانشمندان کنونی، افزایش عمر طبیعی انسان است و حتی در آمال همه انسانهای جهان عمری در حدود یکصد سال به عنوان یک آرزوی قلبی است. مراکز تحقیقاتی فراوانی در سرتاسر جهان به این مهم پرداخته‌اند که با ایجاد وسایل، داروها و ... عمر طبیعی انسان را بالا برند، اما هنوز به نتیجه‌ای مطلوب نرسیده‌اند و هر چه تمدن فساد زای امروزی پیش می‌رود و صنایع شیمیایی گسترش می‌یابد، ضایعات ناشی از آنها بر محیط زیست، سایه مرگبار خود را می‌گستراند و حتی حیات اندک انسان و جهان جانوران را تهدید می‌کند. پیدایش بیماریهای نو به نو، گسترش آلودگی‌های محیط زیست، تقلیل اکسیژن و گازهای ضروری زندگی موجودات، باقی ماندن ضایعات رادیواکتیو و تشعشعات مضر زباله‌های اورانیوم و فضولات مضر حیات حتی حیات محدود را برای انسانها در معرض تحدید جدی قرار داده است.

اما دوران حکومت حضرت مهدی علیه السلام دوران زدوده شدن همه آلودگی‌ها و فسادها است، چه فسادهای شخصی، چه تباهیهای اجتماعی و چه آلودگی‌های محیط زیست. خدای متعال به برکت آن حضرت و دم مسیحایی او بیماران را شفا می‌بخشد و مرضهای صعب‌العلاج را درمان می‌کند.

خدای متعال در شب معراج به پیامبرش فرمود:

همانا من به وسیله او (مهدی حجة بن الحسن) نابینایان را شفا می‌بخشم و به

وسیله او مریضها را درمان می‌کنم^۱.

۱- «بحارالانوار»، علامه مجلسی، ج ۵۱ / ۷۰ به نقل از «کمال الدین».

آن حضرت نه تنها مرضهای ساده را شفا می‌دهد، بلکه معلولهایی را که امروزه بشر از درمان آنها عاجز هستند، بهبودی می‌بخشد، که او را دمی مسیحایی است.

امام سجاد علیه السلام در ترسیم آن دوران می‌فرمایند:

آن گاه که قائم ما قیام کند، خداوند تمام بیماریها را از شیعیان ما دور می‌کند و ایشان را توان می‌بخشد^۱.

حضرت باقر علیه السلام فرمودند:

هر کس قائم اهل بیت مرا درک کند، اگر بیمار باشد بهبود می‌یابد و اگر ناتوان باشد، نیرومند می‌شود^۲.

عمر مردان در عصر حضرتش چندین برابر عمر کنونی خواهد شد. امام صادق علیه السلام فرمودند:

در دوران حکومت او آن قدر مردمان عمر می‌کنند که برای هر یک از ایشان هزار فرزند پسر به دنیا خواهد آمد^۳.

حتی در روایات اسلامی اشاره به تغییرات کیهانی دارد که طول سال از یک سال به مدت ۱۰ سال افزایش می‌یابد، یعنی هر سال در دوران حکومت حضرت مهدی علیه السلام به اندازه ۱۰ سال در دوران قبل از ظهور است.

امام باقر علیه السلام در روایتی می‌فرمایند:

هر سال در آن دوران برابر ۱۰ سال شماست.

ابو سعید از حضرتش می‌پرسد:

۱- «الغیبة»، ابن ابی زینب نعمانی / ۱۷۱. و «الزام الناصب» / ۱۳۹ و ۲۳۰ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

۲- «مَنْ أَدْرَكَ قَائِمَ أَهْلِ بَيْتِي مِنْ ذِي غَاهِبَةٍ بَرِيءٍ وَ مِنْ ذِي ضَعْفٍ قَوِيٍّ» کتاب «المهدی» / ۱۹۷، «بشارة الاسلام» / ۲۴۳ و «بحار الانوار»، علامه مجلسی، ج ۵۲ / ۳۳۵ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

۳- «الغیبة»، شیخ طوسی / ۲۸۰ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

سالها چگونه طولانی می‌شود؟

حضرتش فرمود:

خداوند به فلک دستور می‌دهد که آرام‌تر بچرخد و بدین گونه روزها و

سالها طولانی می‌شود^۱.

از این روایت بر می‌آید که حتی در وضعیت کهکشانی نیز تغییراتی رخ خواهد داد و زمان در گیتی طولانی‌تر خواهد شد.

در عصر حکومت حضرت مهدی علیه السلام دانش به اوج خود خواهد رسید و مشکل ارتباطات به کلی حل می‌شود، عمر طبیعی انسانها چندین برابر می‌گردد، به بیماریها و معلولیتها خاتمه داده خواهد شد، به سوی دیگر سیاره‌ها همگان سفر خواهند کرد. آیا این سعادت حقیقی نیست؟

۲- امنیت جهان در سایه تمدن حضرت مهدی علیه السلام

اگر بخواهیم در باره امنیت سخن گوئیم باید بیان کنیم که در یک جامعه چند گونه امنیت را می‌توان تصور کرد:

۱- امنیت فردی

۲- امنیت اجتماعی

۳- امنیت منطقه‌ای

قطعاً برای تأمین سعادت و آسایش انسان در این جهان به همه گونه امنیت نیاز است و به مجرد از بین رفتن یکی از آنها حیات انسان در معرض خطر جدی می‌افتد.

تحقق امنیت آرمان همه امتهایی است که خواستار پی‌ریزی یک تمدن انسانی می‌باشند و اگر امنیت و آسایش سیاسی یک کشور دچار مشکل

۱- «بحارالانوار»، علامه مجلسی، ج ۵۲ / ۳۳۹ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

شود برپایی هر نوع تمدن و بدست آمدن هر گونه پیشرفت اگر نگوییم محال است لااقل بسیار دشوار خواهد شد.

امروزه جهان بیش از هر زمانی در جستجوی امنیت و آسایش است. مسابقات تسلیحاتی در همه کشورها، امنیت و صلح جهانی را به مخاطره افکنده است و به نظر می‌رسد که امروز بشر بیش از پیش به امنیت و صلح نیازمند می‌باشد. برای تحقق امنیت و صلح در کل جهان «سازمان ملل» پایه ریزی شد و پس از جنگ جهانی دوم به منظور نظارت بر امنیت جهانی «شورای امنیت» پایه‌گذاری گردید. این دو نهاد از گذشته دور برای تحقق صلح جهانی و دستیابی به امنیت کلی، کوششهای فراوان در سطح بین‌المللی مبذول داشته است. اما آیا با تلاشهای این سازمانها صلح و امنیت جهانی تحقق پذیرفته است؟!

هرگز ...

نه تنها هنوز صلح و امنیت به وقوع نپیوسته است، بلکه بعید هم به نظر می‌رسد در آینده این آرمان توسط این نهادها و یا نهادهای شبیه آنها تحقق پذیرد. جنگ ویتنام، بحران خاورمیانه، جنگهای نژادپرستانه و ... نمونه‌های بارز این بحرانهاست و نیز وجود باندهای مسلح، گروههای آنارشیزمِ هرج و مرج طلب، جنگهای سرد میان ابر قدرتها، کودتاهای خونین نظامی، اعتصابات و جنگهای مسلحانه خیابانی در کشورهای جهان و ... تمامی اینها دستیابی به صلحی پایدار را ناممکن می‌سازد.

مهم‌تر از این سیر روز افزون تولید اسلحه‌های مخرب و نسل برافکن و آزمایش آن در روی ملتهای ناتوان است. اگر کشوری هم بخواهد خود را از این جنجالها دور کند و به راه صلاح رود و در تأمین امنیت تلاش کند، ناامنی منطقه‌ای و تحریکات جهانی باز امنیت آن کشور را هم به خطر خواهد افکند. سیر گسترده تولید سلاحهای هیدروژنی و نوترنی آسایش جهانی را تهدید

می‌کند. برتراند راسل متفکر بریتانیایی در کتاب "Has Man A Future?"^۱ می‌گوید:

ملتهایی که سرگرم جنگ سرد هستند سالیانه ۳ هزار میلیون پوند یا در هر ثانیه ۶۶۰۰۰ پوند در راه تدارک آدمکشی خرج می‌کنند... بیش از نیمی از مردم جهان غذا به مقدار کفایت نمی‌خورند نه به آن جهت که لازم است این طور باشد، بلکه بدان جهت که ملتهای ثروتمند ترجیح می‌دهند به کشتن یکدیگر مشغول شوند تا به ملتهای فقیرتر یاری کنند.^۲

و در فصل "دانشمندان و بمب هیدروژنی" می‌گوید:

اگر جنگ عمومی آغاز شود و اسلحه‌ای که امروزه در دسترس است مورد استفاده واقع شود، احتمال آن می‌رود که جهان چنان آغشته به ذرات رادیو اکتیو گردد، که جنگ منجر به نابودی همه ملتها شود اعم از متخاصم و بی‌طرف.

و ناراحتی نویسنده و یأس او از آینده به قدری است که در فصل نهایی کتاب می‌گوید:

من در لحظه‌ای تاریک (ژوئیه ۱۹۶۱ میلادی) به نوشتن مشغولم و نمی‌دانم نژاد بشر آن قدر دوام می‌کند که نوشته من منتشر یا در صورت انتشار قرائت شود یا نه !!^۳...

اینها نمونه‌هایی بسیار گذرا و محدود از اوضاع وخیم جهان امروز است که نشان می‌دهد جهان از نظر امنیت سیاسی سخت دچار مشکل می‌باشد. اما اوضاع امنیت اجتماعی نیز بسیار اسفبار است. در بیشتر جوامع جهان به ویژه

۱- این کتاب با نام «آیا بشر آینده‌ای هم دارد؟» در سال ۱۳۴۲ شمسی در ایران توسط آقای م. منصور ترجمه و توسط انتشارات مروارید چاپ شده است.

۲- نقل از ترجمه کتاب بنام «آیا بشر آینده‌ای هم دارد؟»، فصل ۱۱ / ۲۴۲.

۳- نقل از ترجمه کتاب بنام «آیا بشر آینده‌ای هم دارد؟»، فصل ۱۱ / ۲۳۸.

جوامعی که می‌پندارند به اوج قلّه سعادت رسیده‌اند، ناهنجاریهای اجتماعی به صورتی دهشت‌بار و ترس‌آور شیرازه این جوامع را از درون می‌گسلد. سیر جنایات هر روز رو به افزایش است. سرقت، قتل، تجاوز، آدم‌ربایی، آدم‌فروشی و ... به شکل عجیبی رو به فزونی نهاده است.

گزارشهای مستندی که از کشورهای جهان می‌رسد گواه روشنی از این ناامنی است و این نه تنها منحصر به مفساد اجتماعی است، بلکه ناامنی اقتصادی که توسط شرکتهای بزرگ جهانی بر سرتاسر جهان عرضه می‌شود امنیت اجتماعی را در بسیاری از مناطق جهان به خطر افکنده است. عدم اعتماد اجتماعی، بی‌ثباتی اقتصادی، سیر فزاینده جرایم و مفساد جمعی، گسترش روزافزون اعتیاد به مواد مخدر و نوشیدنیهای الکلی، حیوان‌صفتی در روابط جمعی، شکسته شدن حریم حیای عمومی و روحیات حیوانی در وضعیت پوشاک، رسمیت یافتن ازدواجهای همجنسی؟! و نابودی حریم عفت عمومی، بی‌ثباتی پیوندهای خانوادگی و سیر روزافزون آمار طلاقها و عدم گرایش جوانان به تشکیل خانواده و همه و همه گزارشاتی است تلخ از سیر فزاینده ناامنی‌های اجتماعی و عدم توانایی به دستیابی به امنیت اجتماعی در بسیاری از مناطق جهان.

اما از دیدگاه امنیت فردی باید گفت که تأمین امنیت فردی در گرو امنیت اجتماعی و امنیت کشوری و امنیت منطقه‌ای است، چرا که افراد ارتباط ریشه‌ای با بخشهای مختلف جامعه دارند به ویژه که امروز نیاز به زندگی جمعی بیش از پیش شده است و تقریباً زندگی فردی بریده از پیوندهای اجتماعی در بسیاری از مناطق جهان ناممکن شده است و طبعاً ناهنجاریهای سیاسی و اجتماعی که در کشوری رخ دهد بر افراد آن جامعه نیز تأثیر خواهد داشت. تازه با چشم پوشی از تأثیرات اجتماعی بر زندگی فردی، افراد در عصر حاضر به دنبال پیامدهای متعدد دچار افسردگی شده‌اند که یکی از این

پیاآمدها خلاء عقیده و اندیشه مذهبی است. در گزارش یکی از روان شناسان معاصر چنین آمده است:

بی گمان افسردگی و اضطراب، بسیار گسترش یافته است و این اضطراب نه تنها دامن گیر بزرگسالان شده که گریبان گیر کودکان نیز شده است. قبلاً - کودکان از افسردگی و اضطراب مصون بودند، اما این افسردگی بر پایه خلاء ایمان و عدم اعتقاد به مذهب است... مفاصد تمدن نوین پر از مسائل مادی، افسردگی را بر انسانها تحمیل می کند و در حقیقت دستاورد تمدن بر پایه مسائل مادی همان اضطراب و افسردگی می باشد^۱.

در نتیجه عدم امنیت روانی، جنایات به مراتب افزایش می یابد، خودکشی حتی در سنین پایین افزون می شود و بیماریهای عصبی افزایش پیدا می کند و در بیشتر اوقات به جنون منتهی می گردد. افزایش روز افزون استفاده از قرصهای عصبی در اکثر کشورهای جهان گزارشی است مستند از این عدم ثبات فردی و نبود امنیت روانی در میان آحاد مردم.

در کنار این ناامنی روانی به خاطر عدم عقیده صحیح به خدای جهان، ترس از آینده و تاریک بودن چهره زمان آتی در دیدگاه بسیار از مردم مشکلات روحی را افزایش داده است.

تمدن امروز جهان رویارویی عقیدتی را تشدید می کند و بحرانهای اقتصادی ناشی از طبیعت و سرشت این تمدن که بر پایه و اساس تفسیر مادی از زندگی و حیات آدمی پایه ریزی شده است - هر روز اختلاف سطح زندگی در میان افراد مختلف جهان را افزایش می دهد. اگر تا دیروز اضطراب یک انسان برای لقمه ای نان برای زیستن بود، اما امروز کمبود تمام وسایل زندگی مرقه مادی عوامل اضطراب آفرین در حیات فردی است؛ کمبود فضاهای آموزشی، کمبود وسایل برقی برای زندگی در جامعه کنونی، کمبود مواد اولیه

۱- نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

برای تولید تکنولوژی ، کمبود مسکن و خانه‌ها در سیستم شهری ، کمبود ماشین و وسایل تردد بین شهری ، کمبود کار در نظام اداری ، کمبود هوای سالم در مراکز تجاری شهرهای بزرگ و ... تمامی این مطالب اضطراب و ترس از آینده را در درون انسان افزایش می‌دهد .

و اصلاح اینها در سطح جهانی کاری ساده نیست و تجربه گذشته نشان داده است که توان این گونه اصلاحات در گستره جهانی کاری بس دشوار است و خدای متعال این اقدام بزرگ را بر عهده آخرین سلاله پاکان و انجام اوصیای الهی و آخرین پساوند معصوم از نسل احمدی ، حضرت بقیه الله الاعظم حجة بن الحسن العسکری علیه السلام قرار داده است و باید که بشر با امید به آینده اولاً اضطرابات فردی را کاهش دهد و در مسیر تحقق آن آرمان بزرگ گامهایی هر چند اندک بدارد و با ایمان به فردایی روشن و امید به یاری حضرت یزدان در جهت نجات مؤمنان و پیروان پیامبر آخر الزمان ، آیینه جان را در مسیر زمینه سازی برای آن قیام شکوهمند از زنگارهای گناه و پلیدی جلا دهد و در مسیر برپایی آن قیام شکوهمند گامهایی استوار بردارد .

حال به گوشه‌ای از تصویر امنیت در آینده جهان پس از ظهور اشاره می‌کنیم :

الف - امنیت جهانی

قیام حضرت مهدی علیه السلام یعنی اتمام حیات همه فرعونان و فاسدان تاریخ .
 قیام بقیه الله الاعظم علیه السلام یعنی پایان زندگی همه بیدادگران و ستم پیشه گان جهان و قیام حجة بن الحسن علیه السلام یعنی برچیده شدن تمام کاخهای بیداد در سراسر گیتی .

امام علیه السلام فرمودند :

بر هر ستمگر و ستمگر زاده‌ای پیروز می‌شود و آن قدر عدالت در جهان آشکار می‌سازد که مردگانشان آرزوی زندگی - مجدد در دنیا - را

می‌نمایند^۱.

حتی در کتب اهل سنت نیز تصویر آن دوره به روشنی بیان شده است.
مثلاً در کتاب «عِقْدُ الدَّرَرِ» می‌خوانیم:

حضرت مهدی علیه السلام امیرانش را به تمام کشورها می‌فرستد تا عدالت را پیاده
کنند.

گرگ و گوسفند در یک مکان به چرا مشغول می‌شوند.

کودکان با مارها و عقربها بازی می‌کنند و هیچ آسیبی به آنها نمی‌رسد.

شرّ و بدی برداشته می‌شود و خیر باقی می‌ماند.

انسان یک مُدّ^۲ (بذر) می‌کارد و ۷۰۰ مُدّ حاصل برداشت می‌کند. چنان‌که

قرآن کریم می‌فرماید: ﴿كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةٌ

حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ﴾^۳ (همانند یک دانه که از آن هفت سنبل

بروید و در هر سنبل صد دانه باشد و خداوند برای هر کس بخواهد بیشتر

هم عطا می‌فرماید).

ربا برداشته می‌شود.

زنا برداشته می‌شود.

شُربِ خمر از بین می‌رود.

مردم به اطاعت و عبادت روی می‌آورند.

دین رونق می‌یابد.

نمازها به جماعت خوانده می‌شود.

عمرها طولانی می‌گردد.

امانتها رعایت می‌شود.

۱- «الحاوی للفتاوی»، ج ۲ / ۶۱ نقل از کتاب منخوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

۲- هر مُدّ در حدود ۷۵۰ گرم می‌باشد.

۳- قرآن کریم، سوره بقره، آیه ۲۶۱.

درختان پر ثمر می‌گردند .
 برکتها بسیار افزون می‌شود .
 بدها و شروران هلاک می‌شوند .
 نیکان می‌مانند و از دشمنان اهل بیت پیامبر کسی باقی نمی‌ماند^۱ .

امیر مؤمنان علیه السلام فرمودند :

در آخرالزمان و شدت روزگار و جهالت مردمان ، خداوند مردی را برمی‌انگیزد که او را با فرشتگانش تأیید می‌کند و یارانش را محافظت می‌نماید و او را با آیات و معجزات یاری می‌کند و بر سر تا سر زمین مسلط می‌گرداند تا همگان در برابر او خواه نا خواه تسلیم شوند . زمین را با قسط و عدالت و نور و برهان پُر می‌کند . طول و عرض جهان به تسلط او در می‌آید . در روی زمین کافری نمی‌ماند جز این که ایمان می‌آورد و شخص ناشایستی نمی‌ماند ، جز این که به صلاح و تقوی می‌گراید^۲ .

و نیز حضرت عسکری علیه السلام در سفارشات خویش به فرزند دلبندش حضرت حجت علیه السلام می‌فرمایند :

... خداوند با دست تو کمر ستمگران را می‌شکند ،
 شعائر دین را باز می‌گرداند ،
 آفاق جهان را روشن می‌سازد ،
 آرامش و صلح را از کران تا کران برقرار می‌کند ،
 کودکی که در گهواره آرمیده ، آرزو می‌کند که بتواند به سوی تو بشتابد ،
 وحشیان صحرا آرزو می‌کنند که بتوانند به سویت راهی بیابند .
 اقطار و اکناف جهان سبز و خرم می‌شود ،

۱- «عِقْدُ الدَّرَرِ» ، یوسف بن یحیی مقدسی شافعی / ۱۵۹ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی .

۲- «ترجمه یوم الخلاص» ، کامل سلیمان ، ج ۱ / ۴۶۹ .

چهره دنیا خندان و قلّه‌های شرف و عظمت از تو شاداب و خرامان می‌گردد.
شالوده حق استوار می‌شود و فراریهای احکام دین به آشیانه‌های خود باز
می‌گردد،

ابره‌های پیروزی باران نصرت را سیل آسا بر تو فرو می‌ریزد.

دشمنانت خوار و زبون و دوستانت عزیز و پیروز می‌شوند.

در روی زمین از ستمگران جنایتکار و منکران طغیانگر و دشمنان تجاوزگر و
مخالفان عنادگر احدی باقی نمی‌ماند. هر کسی به خدا توکل کند، خداوند او
را بس است. خداوند امر خود را به پایان می‌رساند، که خداوند برای هر
چیزی اندازه‌ای مقرر نموده است.^۱

ب - امنیت اجتماعی

دوران قیام حضرت مهدی علیه السلام عصر بازگشت حق به صاحبان حقوق
است، عصر نجات مظلوم از دست ظالم است، عصر رهایی بشر از دام تباهی
است و عصر آزادی انسان از بند هرگونه پلیدی است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله در فرازهایی از خطبه تاریخی خویش در غدیر خم پس
از اعلام خلافت امیر مؤمنان علیه السلام فرمودند:

هان ای گروه مردمان! نور خدای عزّ و جلّ با من است، سپس با علی است
آن گاه در نسل اوست تا برسد به قائم مهدی که همه حقوق خدای را باز
می‌ستاند و همه حقوق ما را باز پس می‌گیرد که خداوند عزّ و جلّ ما را بر
تمام مجرمان، مخالفان، خیانت پیشه گان، گنهکاران و ستمکاران حجّت
قرار داده است.^۲

امام علیه السلام فرمودند:

راههای اصلی را توسعه می‌دهد، هر چیزی که راهها را سد کرده باشد خراب

۱- «ترجمه یوم الخلاص»، کامل سلیمان، ج ۱ / ۵۳۱ و «بحار الانوار»، علامه مجلسی، ج ۵۲ / ۳۵.

۲- «منهج البلاغه»، ج ۱ / ۲۳۲ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

می‌کند ، ناودانهایی را که به کوچه‌ها می‌ریزد از بین می‌برد ، هیچ بدعتی نمی‌ماند ، مگر این که از میان می‌برد و هیچ سنتی نمی‌ماند جز این که بر پا می‌دارد^۱ .

چنان که در این حدیث مشاهده می‌شود دامنه امنیت را تا بدان جا می‌رساند که حتی نباید آب ناودان خانه فردی در معابر عمومی موجب آزار مردم شود . در جای دیگر امام علیه السلام می‌فرماید :

در روی زمین خرابه‌ای باقی نمی‌ماند جز آن که (به دست مهدی علیه السلام) آباد می‌شود^۲ .

و باز در جای دیگر می‌فرمایند :

ساکنان آسمان و مردم روی زمین و پرندگان هوا و درندگان صحرا و ماهیان دریا همه و همه از او خشنود می‌شوند^۳ .

تمامی عوامل فساد آفرین و ستمگر را حضرتش از میان می‌برد ؛ نه کسی بر زمینیان می‌توان ستم کند ، نه فردی حق ظلم بر پرندگان را دارد ، نه به شخصی اجازه آزار درندگان بیابان داده می‌شود و نه گروهی می‌توانند حیات موجودات دریایی را در معرض مخاطره قرار دهند . خلاصه جملگی کائنات به سرور می‌آیند ، همگان شادان می‌شوند ، مردمان خوش دل و خندان می‌گردند ، حتی موجودات وحش نیز در سایه حکومت عدل گسترش به آرامش و آسایش دست می‌یابند . گرگ و میش در کنار هم می‌زیند و حتی حیوانات وحشی به کودکی خرد سال نیز ستم نمی‌کنند .

خوشا به حال آن مردمانی که آن دوران را درک کنند و در آن زمان در

۱- «الارشاد» ، شیخ مفید / ۳۶۵ نقل از کتاب «جهان بعد از ظهور» ، محمد خادمی .

۲- «اعلام الوری» ، طبرسی / ۴۶۳ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی .

۳- «الحاوی للفتاوی» ، ج ۲ / ۸۲ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی .

بشر در روزگار رهائی ۶۹۱

کنار عصاره هستی حضرت مهدی علیه السلام عدالت اجتماعی اسلام را ببینند .
خلاصه راهها امن می‌گردد و دزدی و تباهی از میان می‌رود .
امام باقر علیه السلام می‌فرماید :

(در آن دوران) حتی زنی ناتوان ، از مشرق به سوی مغرب می‌رود و هیچ کس
مانع او نمی‌شود .

امیر مؤمنان علیه السلام فرمودند :

هرگاه که قائم ما قیام کند ، کینه‌توزی از دلهای همه مردم رخت بر می‌بندد و
چهارپایان رام می‌گردند ، تا آنجا که زنی از عراق تا شام مسیر را می‌پیماید
در حالی که هیچ درنده‌ای او را نمی‌آزارد و او نیز از هیچ درنده‌ای
نمی‌ترسد^۱ .

اساساً آن امنیت موعود و آن آسایش معهود و آن آرامش مطلوب در
دوران حکومت مهدی علیه السلام تحقق خواهد یافت .

روزی ابو حنیفه (رهبر حنفی‌های اهل سنت) خدمت امام صادق علیه السلام
رسید. حضرتش به او گفتند :

ما را نسبت به این کلام خدا آگاه کن که می‌فرماید :

﴿وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقَرْيَةِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُرًى ظَاهِرَةً وَقَدَّرْنَا فِيهَا
السَّيْرَ سِيرُوا فِيهَا لِيَالِي وَ أَيَّاماً آمِنِينَ﴾^۲ .

(میان آنان و سرزمینهایی که برکت داده‌ایم شهرها و آبادیهای آشکار قرار
دادیم و فاصله‌های متناسب و نزدیک مقرر داشتیم . شبها و روزها در این
آبادیها در امنیت کامل مسافرت کنید) .

(ای ابو حنیفه) این کجای زمین است ؟

۱- «تحف العقول» ، ابن شعبه حرانی ، نقل از «بحارالانوار» ، علامه مجلسی ، ج ۱۰ / ۱۰۴ نقل از کتاب مخطوط
در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی .

۲- قرآن کریم ، سوره سبأ ، آیه ۱۸ .

ابو حنیفه پس از لحظاتی مکث چنین پاسخ داد :

گمان می‌کنم میان حرمین شریفین : مکه و مدینه است .

امام صادق علیه السلام به اصحاب و یاران خود که در دو سمت چپ و راست آن حضرت قرار داشتند ، نگاهی افکند و سپس فرمود :

شما می‌دانید که مردم میان مکه و مدینه مورد هجوم راهزنان قرار می‌گیرند و اموال آنان را به غارت می‌برند و یا خون آنها را بر زمین می‌ریزند ... این

چه امنیتی است ؟

ابو حنیفه از جواب درماند و سکوت اختیار کرد .

امام صادق علیه السلام به سخنان خود چنین ادامه دادند :

مرا از کلام خداوندی آگاه ساز که می‌فرماید :

﴿ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا ﴾^۱

(در آن آیات آشکار قرار داده و مقام و پایگاه ابراهیم در آنجاست و هر که

بدان جا وارد شود در امان است) .

ابو حنیفه پاسخ داد :

خانه خداست .

امام صادق علیه السلام فرمود :

امنیت کجا بود آنگاه که عبد الله بن زُبَیر به آن مکان پناه آورد و سپس

حجاج (بن یوسف ثقفی) او را از آنجا برون کشید و به قتل رسانید ؟

ابو حنیفه برای بار دوم از سخن درماند و سکوت برگزید .

لحظاتی بعد ، ابو حنیفه از مجلس خارج شد . ابو بکر خَضْرَمی (یکی از

حاضرین در مجلس) رو به امام صادق علیه السلام نمود و عرض کرد :

معنی امنیت در این دو جایگاه چیست ؟

امام صادق علیه السلام در پاسخ فرمود :

۱-قرآن کریم ، سوره آل عمران ، آیه ۹۷ .

اما آیه «شبها و روزها در این آبادیها در امنیت کامل مسافرت کنید» یعنی همراه قائم ما خاندان نبوت (شوید) و اما فرمایش خداوند متعال در این آیه «هر که بدان وارد شد در امان است» یعنی هر کس با او بیعت کند و همراه آن حضرت شود و در زمرة یاران امام عصر در آید (در امنیت خواهد بود).^۱

چنانکه ملاحظه می شود آن بهشت موعود در زمین، آن مدینه فاضله در دنیا، آن کعبه آمال انسانها در دوران شکوهمند قیام پر نور و سرور وصی سزور کائنات حضرت بقیه الله علیه السلام پیا می شود.

ج - امنیت فردی

در دوران قیام شکوهمند مهدی آل محمد علیهم السلام انسانها در امان کامل خواهند زیست و کسی را توان آن نخواهد بود که به دیگری عدوان کند، نه کمبود وجود دارد که کسی دست به دزدی بیالاید، نه فسادگری بد سرشت خواهد بود که انسانها را به پلیدی بخواند، نه مشکلی در مسیر ازدواج خواهد بود که سن زناشویی میان جوانان به تأخیر افکند، نه جهل و نادانی خواهد بود که افراد نادانسته بر هم درشتی کنند، زن از شوهر در امان خواهد بود و پدر از فرزند و فرزندان از پدران و مادران و همسایگان از همسایگان و شهروندان از همشهریان، نه تنها انسانها با یکدیگر برادر و هم پیمان می شوند که جانوران درنده و وحشی نیز با انسانها الفت می گیرند. نه طبیعت سرکشی خواهد کرد، نه زلزله ای خانه برانداز بپامی شود، نه سیلهای مهیب جاری می گردد و نه آسمان تازیانه بادش را بر خانه ها خواهد کوفت. چرا که دوران عصیان سپری شده، زمان طغیان گذشته و عصر تاریک غیبت به اتمام رسیده است. باران می بارد اما به نرمش، باد می وزد اما به آرامش و زمین می گردد اما به آسایش. انسان پای بر هر جا که نهد جز سبزی و نرمی، لطافت و ظرافت

۱- «تفسیر برهان»، بحرانی، ج ۳ / ۳۴۷، نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

نخواهد دید . امیر مؤمنان علیه السلام در ترسیم آن زمان می فرماید :

هرگاه که قائم ما قیام کند آسمان باران خویش را فرود می آورد و زمین رویدنی هایش را می رویاند ، کینه ها و دشمنیها از قلبهای مردمان رخت برمی بندد ، درندگان و چهارپایان به صلح و آرامش با هم خواهند زیست ، تا آنجا که زنی (تنها) میان عراق و شام ره می پیماید بطوری که پاهایش را تماماً بر روی گیاهان (سر سبز) می گذارد ، در حالی که سبد بر دوش می کشد، در ابتدای راه آن سبد خالی است ، ولی به مقصد نمی رسد مگر آن که سبد از میوه و سبزیجات پر باشد^۱ .

این حدیث به شگفتی می رساند که در آن دوران سبزیها و میوهها آن چنان زمین را می پوشاند که دیگر احتکار و اندوختن معنا ندارد و همگان از این نعمتهای خدا دادی به وفور بهره مند می شوند . به کارگیری کلمه زن به جای مرد در این حدیث دلالت ویژه ای دارد . زیرا خطرات وارده بر زنان بیش از مردان است . اما در عصر امام مهدی علیه السلام دیگر هیچ خطری متوجه زنی نخواهد شد و نیز بیان مسافت میان عراق و شام هم نکته ای زیبا دارد : چرا که در عصر امیر مؤمنان علیه السلام آشفته ترین منطقه در جهان اسلام منطقه بین عراق و شام بود . زیرا جنگها و خونریزیها از سوی معاویه بر مسلمانان آن مناطق وارد می آمد و حضرتش برای مردمان عصر خویش وقتی می خواهند ترسیم امنیت کنند به آشفته ترین منطقه آن زمان اشاره می کنند . یعنی آشفته ترین منطقه زمین ، منطقه امن و امان خواهد شد و دیگر جایی آشفته نخواهد ماند که برای انسانها خطر و ناامنی بیافریند . و نیز حضرتش مثال به جاهای سبز و خرم عصر خویش زده اند . بلکه بیابانهای خشک و بی آب و علف عربی را مثال زده اند که در آنجا زمینی خشک و بی آب و علف ، دیگر یافت نخواهد

۱- «بحارالانوار» ، علامه مجلسی ، ج ۵۲ / ۳۱۶ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی .

شد. زیرا تمامی زمین سبز و خرم می‌شود. درختان میوه‌های شیرین و گوارای خود را عرضه می‌کنند، رویدنی‌ها از زمین می‌رویند، چهارپایان و درندگان به آرامش در کنار هم خواهند زیست. تو گویی که بهشت زمینی آشکار می‌شود و وزش بادهای عنایت ایزدی، تمامی زمین را زنده می‌کند، نه غم است و نه اندوه، نه بیماری و نه ناامنی، نه کمبود و نه تباهی.

مهمتر از همه مهدی علیه السلام به نیاز فطری انسانها پاسخ می‌دهد و معبود جهانیان را بر همگان می‌شناساند و دل‌های مرده را به یاد ایزد متان زنده می‌کند و خدای مهر ورز باگذشت را به انسانها معرفی می‌نماید. بندگان فراری از آستان حضرت یزدان را به بارگاه قدس ایزدی فرا می‌خواند، تمام کرنشهای بیهوده در برابر انسانهای بی‌ارزش را به کرنش در برابر خدای متان تبدیل می‌کند و بندگان را از اسارت و بندگی انسانها آزاد می‌کند و آنان را بنده خدای جهانیان می‌گرداند، که چون خدای را بخوانند حاجت گیرند و چون بر حضرتش روی آرند دل‌های آسوده یابند. دیگر نه روانی مضطرب می‌ماند و نه دلی پر درد. دل‌ها آرام می‌گیرد چرا که مهدی علیه السلام خود ذکر الهی است که به او دل‌ها آرام خواهد گرفت و روانهای پر تلاطم بشر در سایه حکومت او قرار و ثبات خواهد یافت.

۳ - گشایشهای اقتصادی در سایه تمدن امام مهدی علیه السلام

امروزه بر جهان یک نظام طبقاتی حکومت می‌کند و جوامع به دو قطب غنی و فقیر تقسیم شده‌اند. کشورهای ثروتمند نمی‌دانند چگونه و در کجا ثروت خویش را خرج کنند، در حالی که جوامع فقیر مانده‌اند که چگونه آب و نانی بدست آرند و علیرغم پیشرفتهای علمی و صنعتی که بشریت بدست آورده است، اما مشکل گرسنگی هنوز به سختی گلوی مردم بسیاری از جوامع را می‌فشارد و هر روزه بر تعداد قربانیان گرسنگی در جهان افزوده

می‌شود و حتی این تقسیم بندی دو قطبی تنها میان جوامع مختلف نیست ، بلکه در داخل یک جامعه نیز گروهی نمی‌دانند که مازاد در آمد خویش در کجا مصرف کنند در حالی که عده‌ای به نان خشکهای کنار ریخته آنان چشم دوخته‌اند . اما در دوران حکومت مهدی علیه السلام این کمبودها از میان می‌رود .

مردی بر امام باقر علیه السلام وارد شد و به حضرتش عرضه داشت :

این پانصد درهم را از من بگیر که زکات مالم می‌باشد .

حضرتش به او فرمودند :

این اموال را نزد خود نگهدار و میان همسایگان مسلمانان و برادران دینی‌ات

تقسیم کن .

و سپس فرمودند :

هر گاه قائم ما اهل بیت قیام کند مال را به مساوات تقسیم می‌کند و عدالت را

میان مردمان برقرار خواهد کرد .

و نیز امام باقر علیه السلام فرمودند :

مهدی اموال را میان مردم چنان به مساوات تقسیم می‌کند که دیگر محتاجی

دیده نمی‌شود تا به او زکات بدهند .

اگر بخواهیم براساس آنچه از روایات بدست می‌آید آن دوران را از بُعد

اقتصادی ترسیم کنیم باید بگوییم :

الف - نابودی نظام فقرمداری

در دوران حکومت مهدی علیه السلام از فقر نشانه‌ای نخواهد بود ، نه که عده‌ای

سیر بخوابند و در کنارشان انسانهایی فراوان به گرسنگی شب و روز را سپری

کنند و پایه‌های اقتصادی را عده‌ای محدود در اختیار خویش گیرند و با تمام

ترفندهای حيله گرانه تازه کاران را به زمین زنند و از قدرت خویش بهره

۱- «کشف الغمّة»، «بحارالانوار»، ج ۵۱ / ۸۴ نقل از کتاب «خورشید مغرب»، محمد رضا حکیمی / ۳۹۹.

گیرند و تولید کالاهایی را در انحصار خویش قرار دهند. بلکه در دوران طلایی حضرت مهدی علیه السلام هر که بخواهد تلاش کند به آزادی زمینه تلاش برایش فراهم خواهد شد. نه زورگویی اقتصادی خواهد بود و نه انحصار تولید که همگان در بهره‌وری از نعم الهی برابرند.

چون حکومت آل محمد علیهم السلام آشکار شود مهدی علیه السلام - به عنوان فرمانروای آن حکومت - در حد پایین‌ترین فرد جامعه اسلامی از نعمتهای مادی بهره‌ور خواهد شد و تمامی یاران حضرتش نیز در این کار با او همراه خواهند بود. **مُعَلّی بن خُنَیْس گوید: به امام صادق علیه السلام عرضه داشتم:**

اگر حکومت به دست شما افتد ما در کنار شما در عیش و رفاه خواهیم بود. حضرتش فرمود:

به خدا سوگند اگر این امر به دست ما افتد جز نان سبوسین نخواهیم خورد و جز لباس خشن به تن نخواهیم کرد^۱.

ب - رفاه اقتصادی

در دوران حاکمیت حضرت مهدی علیه السلام رفاه، همگانی می‌شود و تمام آحاد مردم در زیر چتر حکومت آن حضرت از مواهب طبیعی یکسان بهره‌مند خواهد شد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند:

امت من در دوران مهدی علیه السلام چنان متنعم شود که بسان آن بهره‌وری را (در تمام زمانها) ندیده باشد. آسمان پیوسته باران (رحمت) خود را بر ایشان فرو می‌فرستد و زمین چیزی از رویدنی‌اش باقی نمی‌ماند مگر آن که برویاند. ثروت در آن روز بر روی هم انباشته می‌شود. (چون) مردی به پا خیزد و بگوید: ای مهدی بر من عطا فرما. گوید: بگیر^۲.

۱- «بحارالانوار»، علامه مجلسی، ج ۵۲ / ۳۴۰ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

۲- «عقد الدرر»، یوسف بن یحیی مقدسی شافعی / ۱۷۰ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

در جای دیگر حضرتش فرمودند :

در پایان امت من مهدی (عج) خروج خواهد کرد . خداوند با باران رحمتش او را سیراب می‌کند . زمین گیاهش را می‌رویاند . او ثروت را به مساوات تقسیم می‌کند . دام (چهارپایان بهره ده) در جهان فراوان می‌شوند و امت (اسلامی) بسیار بلندی خواهند گرفت^۱ .

و نیز پیامبر ﷺ فرمودند :

زمین بار محصول خویش را می‌دهد و در دل خود چیزی بر جای نمی‌گذارد . در آن روزگار مال و ثروت خرمن شود . هرکس در برابر مهدی بایستد و بگوید : ای مهدی به من مالی بده ! مهدی بی‌درنگ گوید : بگیر^۲ .

امام باقر (ع) فرمودند :

هرگاه قائم ما قیام کند (داراییها) را به مساوات تقسیم می‌کند و در میان آفریدگان خدای رحمان به عدالت رفتار می‌کند ، خواه نیکوکاران باشند و خواه زشت کرداران ... و تمام اموال دنیا آنچه در روی زمین است و آنچه در درون آن ، برای او گرد هم می‌آید . پس به مردمان می‌گوید : بیایید آنچه را که به خاطرش با ارحام خود قطع رابطه کردید و به خاطر آن خونها ریختید و به خاطرش مرتکب حرامهای الهی شدید ، (آنها را برگزید) پس به گونه‌ای (از اموال) ارزانی می‌کند که پیش از او احدی چنین عطا و بخشش نکرده است^۳ .

امام موسی کاظم (ع) در اوصاف حضرت مهدی (عج) می‌فرمایند :

او دوازدهمین ماست ، خداوند هر سختی را برایش آسان و هر امر مشکلی را

۱- «تاریخ ما بعد الظهور» ، محمد صدر / ۷۷۴ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان (عج) ترجمه آقای لطیف راشدی .

۲- «بحارالانوار» ، علامه مجلسی ، ج ۵۱ / ۸۸ نقل از «در فجر ساحل» ، محمد حکیمی / ۴۰ .

۳- «علل الشرایع» ، شیخ صدوق نقل از «منتخب الاثر» ، لطف الله صافی / ۳۱۰ .

سهل می‌گرداند . برایش گنجهای زمین را آشکار و هر مقصد دور را نزدیک می‌نماید . طومار زندگی ظالمان را توسط او درهم می‌پیچد و بالاخره هر شیطان پلید را به دست او نابود می‌سازد^۱ .

در بیانات امامان علیهم‌السلام چنین رسیده است :

اگر مردی از مهدی درخواست مال و مکنت کند ، به او خطاب می‌کند که از خزانه‌دار حضرتش مقدار مورد نیاز را بگیرد و خزانه‌دار آن حضرت بدان فرد می‌گوید به مقداری که توان حمل آن را داری از این مالها بردار^۲ .

و یا در جای دیگر امام مهدی علیه‌السلام در خطاب به مردمان می‌فرماید : اینها اموالی است که به خاطر آن بر هم ستم می‌کردید . پس هر چه می‌خواهید از این اموال برگیرید^۳ .

در منابع عامه به نقل از کتاب «بشارة المصطفی» آمده است که پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فرمودند :

مهدی علیه‌السلام نسبت به اموال ، بخشنده‌ای جواد است و نسبت به مستمندان با مهر و عطوفت ، و نسبت به کارگزاران خویش بسیار با شدت می‌باشد^۴ .

شکوفایی اقتصادی در دوران حکومت امام مهدی علیه‌السلام به گونه‌ای است که در گذشته تاریخ بی سابقه بوده است . گویی تمام قوای زمینی و آسمانی دست بر دست هم داده‌اند تا تمامی ذخایر هستی را آشکار کنند و قدرت لایزال الهی را در گستردگی نعمت و بخشش بر همگان بنمایاند ، تا بشر به زبان فطرت در بارگاه قدس او اعتراف کند که ملک هستی از آن اوست و هر چه

۱- «کمال الدین» ، شیخ صدوق ، ج ۲ / ۳۶۸ و ۳۶۹ .

۲- در پیشتر نقل کردیم .

۳- در پیشتر نقل کردیم .

۴- «منتخب الاثر» ، لطف الله صافی / ۳۱۱

فرمان دهد وقوعش قطعی است، که خدای متعال در قرآن کریم می فرماید:

﴿أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ ۚ إِنَّكُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ﴾^۱.

آیا ندیدید آنچه را که در زمین کشتید آیا شما آن (دانه) را رویانیدید یا

این که ما آن را رویانیدیم؟!

و خداوند چنین مقدر داشته است که آن بهشت زمینی را در دوران مسرت آفرین آخرین خلیفه اش حضرت مهدی علیه السلام آشکار فرماید تا بوی گل و سنبل تمام فضا را عطر آگین کند و درختان سر بر فلک کشیده سایه خویش را بر زمین بگسترانند و آهوان و پرندگان در بیشه زارانش به جست و خیز و پرواز پردازند، تا همگان توان خلیفه الهی را در زمین مشاهده کنند.

ج - عدم نیازمندی

سرانجام، این جهان به آن عدالت موعود دست می یابد. در نظام حکومت مهدی علیه السلام هیچ گونه ستیز و مبارزه برای بدست آوردن اموال نخواهد بود. باید توجه داشت که معیارهای دوران حکومت مهدی علیه السلام با تمام معیارهای گذشته متفاوت است و ما امروز توان احاطه بر پایه های عدالت اجتماعی در روزگار رعایی را نداریم چون فاقد معیارها و ابزارهای سنجش مسایل آن عصر هستیم و باید بگوییم که اساساً ساختارهای اجتماعی در آن دوران دگرگون خواهد شد. زیرا آن حضرت به «حکم جدید» و «سنت جدید»^۲ قیام خواهد کرد و قیام او همچون قیام پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله است که اکثر احکام جاهلی و قوانین

۱- قرآن کریم، سوره واقعه، آیه ۶۳ و ۶۴.

۲- در باره «حکم جدید» و «سنت جدید» باید یادآور شد که آن احکام و سنن غیر از احکام و سنن اسلامی نیست، بلکه همان احکام و سنن رسول خدا صلی الله علیه و آله است که پس از آن حضرت یا به فراموشی سپرده شد و یا در آنها تحریفهایی صورت گرفت. همچون نماز مستحبی تراویح که به جماعت خوانده شد و ... که برای اطلاع بیشتر از موارد آنها می توانید به کتابهایی چون «الاستغاثه»، اثر علی بن احمد بن موسی بن الامام الجواد علیه السلام، چاپ اعلمی، تهران، و «النص والاجتهاد»، اثر علامه شرف الدین، و «الشیعة هم اهل السنة»، اثر دکتر تیجانی مراجعه کنید.

باطله قبل از خویش را نسخ فرمود و فرمان و روشی نوین جایگزین آنها کرد، آن حضرت نیز در زمان قیام خود سنن فراموش شده اسلامی را دو باره احیا می‌کند و آئین حنیفیت ابراهیمی را زنده می‌نماید و بت پرستی به معنای عامش را از زمین بر می‌چیند. و تو گویی که بعثت نخستین پیغمبر اسلام ﷺ دو باره در انجام جهان برگیتی سایه می‌افکند. دو باره انسانیت زنده می‌شود، ایثار مفهوم می‌یابد، برادری و برابری حاکم می‌شود، حیوانیت و ستیزه جویی رخت بر می‌بندد، و دگر بار سجایای از دست رفته انسانی باز می‌گردد. امام صادق علیه السلام در پاسخ از سیره و روش کار امام مهدی علیه السلام فرمودند:

[مهدی علیه السلام] همان کاری را انجام می‌دهد که رسول خدا صلی الله علیه و آله انجام داد^۱.

از این رو امروزه ما را توان ترسیم واقعی آن عصر نیست و تنها در اینجا اشاراتی گذرا از دریچه روایات بر آن عصر طلایی می‌نماییم. امام باقر علیه السلام فرمودند:

آن چنان میان مردم مساوات برقرار می‌سازد که حتی نیازمند به زکات را هرگز نخواهی دید.

و نیز در روایت دیگر دارد:

انسان در آن روز برای صدقات و برای بخششهایش جایی را پیدا نمی‌کند، زیرا بی‌نیازی همه مؤمنان را فرا می‌گیرد^۲.

در منابع عامه این موضوع بسیار طرح شده است و علمای عامه نیز روایات فراوانی از پیامبر صلی الله علیه و آله در این موضوع نقل کرده‌اند که به بخشی از آنها اشاره می‌کنیم:

۱- «بحار الانوار»، علامه مجلسی، ج ۵۲ / ۳۵۲ به نقل از کتاب «الغیبه»، ابن ابی زینب نعمانی، از اعلام قرن ۵۴ ق.

۲- «اعلام الوری»، طبرسی / ۴۳۲ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

پیامبر ﷺ فرمودند :

در عهد (مهدی) خداوند بی‌نیازی را در دل همه امت قرار می‌دهد^۱.

ترمذی در صحیح خویش از پیامبر ﷺ نقل می‌کند که فرمودند :

پس مردی به سوی او می‌آید و گوید : ای مهدی به من عطا کن ، عطا کن .

و فرمود :

آن قدر در دامن او (از اموال) می‌ریزد که توان حمل آن را نخواهد داشت^۲.

و نیز احمد بن حنبل در مسندش از پیامبر ﷺ نقل می‌کند که فرمودند :

مال را به مساعدت میان مردمان تقسیم می‌کند .

و فرمودند :

خداوند قلبهای امت محمد را از بی‌نیازی آکنده می‌کند تا آنجا که منادی ندا

در می‌دهد : کیست که نیازی به مال داشته باشد و کسی از مردمان جز یک

مرد به پا نمی‌خیزد . پس به او گفته می‌شود : پیش خزانه‌دار برو و بگو مهدی

ترا فرمان می‌دهد که به من مال و دارایی بدهی . پس بدو گفته می‌شود :

برگیر . تا آنجا که آن اموال را چون به خانه خویش می‌برد و روی هم می‌ریزد

پشیمان می‌شود . سپس آن اموال را بر می‌گرداند ، ولی از او نمی‌پذیرند و به

او گفته می‌شود : ما چیزی را که ببخشیم پس نمی‌گیریم...^۳

و باز احمد بن حنبل در مسندش از پیامبر ﷺ نقل می‌کند که فرمودند :

پس از من خلیفه‌ای خواهد بود که اموال را به فراوانی می‌بخشد و آنها را

۱- «الحاوی للفتاوی» ، عبد الرحمن سیوطی ، ج ۲ / ۶۴ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان ﷺ ترجمه آقای لطیف راشدی .

۲- «منتخب الاثر» ، لطف الله صافی / ۱۴۲ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان ﷺ ترجمه آقای لطیف راشدی .

۳- «منتخب الاثر» ، لطف الله صافی / ۱۴۷ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان ﷺ ترجمه آقای لطیف راشدی .

بدون شمارش اعطا می‌نماید^۱.

روایت از عامه و خاصه در این موضوع فراوان است و ما تنها به همین چند روایت بسنده می‌کنیم و در دل آرزوی برپایی آن روز موعود و صبح امید و فجر پیروزی را می‌پرورانیم و از خدای متعال فرارسیدن هر چه زودتر آن را درخواست می‌کنیم.

اقتصاد زمان اقتدار حضرت مهدی علیه السلام به گونه‌ای است که مؤمنان در روابط تجاری خود از یکدیگر سود نمی‌گیرند، نیاز خویش را بدون اذن از جیب برادر ایمانی خویش بر می‌دارند و این کار اصلاً موجب ناراحتی دیگری نمی‌شود. اساساً معیارها و وضعیتهای دیگری بر جهان حاکم خواهد شد، که ما تنها ترسیمی بسیار کم رنگ از آن زمان را در میان یاران دلباخته پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در اول پیشرفت اسلام دیده‌ایم که چگونه نسبت به یکدیگر ایثارها و گذشتها را اعمال می‌کردند و مساوات را میان خویش برقرار می‌نمودند.

۴- عدالت اجتماعی در عصر طلایی مهدی علیه السلام

عدالت اجتماعی که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله در طول ۲۳ سال با تحمل رنج و شکنج در جامعه‌ای دور از تمام فضایل انسانی ایجاد کرد، متأسفانه به خاطر عدم پذیرش خلافت علی علیه السلام رنگ باخت، و با شهادت اسوه عدالت در محراب مسجد کوفه، عدالت نیز مدفون شد. دکتر علی الوردی می‌نویسد:

دین مساوات را که پیامبر آورد، با علی بن ابیطالب در یک قبر مدفون شد^۲.

و با به انزوا کشانیدن امامان علیهم السلام و عدم یاری آنان در مسیر اهداف بلندشان

۱- «منتخب الاثر»، لطف الله صافی / ۱۵۳ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

۲- نقل از «در فجر ساحل»، محمد حکیمی / ۳۲

بشریت محروم از عدالت خاندان وحی شد، و این ستمگری بدانجا رسید که دست بر درِ خانه حضرت عسکری علیه السلام بردند و قصد جان موعود امم حضرت بقیه الله الاعظم علیه السلام را نمودند، و خدای آن یگانه گوهر واپسین امامت را با پرده غیب مصون داشت، تا با پیدایش انسانهایی والا گهر که مهیای تحمّل بار گران عدالت اجتماعی شوند، آن عدالت کم نظیر در جهان شکل گیرد. دامنه عدالت امام مهدی علیه السلام همه جا را فرا می گیرد؛ از ستمهای فراگیر تا بی عدالتی در نظام خانه، از ظلمهای اقتصادی تا خوردن مال دیگری به شوخی، از چپاولگریهای بین المللی تا برگرفتن دانه‌ای کم ارزش از مال کودکی یتیم، از جنگ افروزی‌های جهانی تا آتش افروختن‌های در میان خانواده، از نظام خود تحمیلی فراگیر تا خودستایی در میان جمعی محدود و خلاصه مهدی علیه السلام چنان عدالتی را بیاورد که جهان چون او را ندیده باشد. ما در اینجا تنها اشاره‌هایی کوتاه به مواردی اندک می‌کنیم:

پیامبر صلی الله علیه و آله در وصف حضرتش می‌فرمایند:

أَوَّلُ الْعَدْلِ وَ آخِرِهِ ۱ .

او ابتدای عدالت و نهایت آن است.

و نیز حضرتش صلی الله علیه و آله در خطبه‌ای که در غدیر خم ایراد فرمودند در وصف حضرت مهدی علیه السلام گفتند:

توجه کنید! خاتم امامان از ما، مهدی می‌باشد. آگاه باشید! چیره شونده بر همه ادیان اوست، انتقام گیرنده از ظالمان اوست، فاتح و منهدم کننده دژها اوست. اوست که تمام قبایل اهل شرک را نابود می‌سازد، اوست که خون بهای تمام اولیای حق را می‌گیرد، اوست که از دریای ژرف دانش می‌نوشاند، اوست که هر کسی را بر اساس فضل و شایستگی بسمت می‌دهد،

۱- «کمال الدین»، شیخ صدوق، نقل از «ترجمه مکمال المکارم»، محمد تقی اصفهانی، ج ۱/ ۱۱۸.

بشر در روزگار رهائی ۱ / ۸۳

او برگزیده و منتخب خداوند است ، او وارث و محیط بر همه علوم است ، اوست که از پروردگار عزّ و جلّ خبر می‌دهد و از حقایق ایمان به او آگهی می‌دهد ، او است که صاحب رشاد و استواری در رأی و عمل است ، امور دین به او تفویض و واگذار شده و پیغمبران قبل و امامان پیشین به او مرزده داده‌اند ، او حجّت باقی است و بعد از او حجّتی نیست و حقّی نیست مگر با او است و نوری نیست جز نزد او ؛ کسی بر او غالب و پیروز نمی‌شود ، او ولیّ خداوند و حاکم الهی بر خلائق و امین پروردگار در ظواهر و اسرار است ^۱ .

امام صادق علیه السلام فرمودند :

چون قیام قائم بیاغازد ، قطاع ^۲ از میان می‌رود ، و دیگر اقطاعی در میان نخواهد بود ^۳ .

و نیز امام صادق علیه السلام فرمودند :

خداوند در این امت مردی از ما را برمی‌انگیزاند ، که من از او هستم و او از من . خداوند برکات آسمانها و زمین را بر او فرو می‌بارد . آسمان باران بسیار خواهد بارید و زمین تمام رویدنیهای خود را آشکار خواهد ساخت و وحوش و درندگان همه رام و آرام می‌شوند . او زمین را آکنده از عدل و داد می‌سازد ، همانگونه که از ستم و جور لبریز شده باشد ^۴ .

امام موسی کاظم علیه السلام در اوصاف حضرت مهدی علیه السلام می‌فرمایند :

خداوند هر سختی را برایش آسان و ... طومار زندگی ظالمان را توسط او در

۱- «الاحتجاج» ، شیخ طبرسی ، ج ۱ / ۸۰ نقل از «ترجمه مکیال المکارم» ، محمد تقی اصفهانی ، ج ۱ / ص ۷۶

۲- قطاع زمینهایی از اراضی خراجی است که از راه امتیاز به نزدیکان حکام داده می‌شود تا آن را آباد کنند و بهره‌ای از آن را به حاکم نیز بدهند .

۳- «بحارالانوار» ، علامه مجلسی ، ج ۵۲ / ۳۰۹ نقل از «در فجر ساحل» ، محمد حکیمی / ۳۹ .

۴- «الغیبه» ، ابو جعفر محمد بن حسن طوسی / ۱۱۵ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی .

هم می‌پیچد و بالاخره هر شیطان پلید را به دست او نابود می‌سازد^۱.

و نیز امام صادق علیه السلام در مورد عدالت فراگیر حضرتش فرمودند :
به خدا سوگند عدالت او در خانه‌هایشان وارد می‌شود همچنان که گرما و سرما وارد می‌گردد^۲.

در زمان حکومت حضرت مهدی علیه السلام میان همگان داد و دادگری حاکم می‌شود، حکم داودی در میان افراد جاری می‌گردد و حاکمان دوستان رعیت و رعیت دلبستگان فرمانروایان می‌گردند، نیکان عزیز می‌شوند و شروران خوار، صالحان سربلند می‌گردند و فاسدان بد نام، باورمندان آبرومند می‌شوند و دو چهرگان بی‌آبرو.

در زمان حاکمیت مهدی علیه السلام تمام حقوق پایمال شده ملت‌ها باز ستانده می‌شود، حق هر صاحب حقی باز پس داده می‌شود، گر چه به دست گذشتگان غصب شده باشد. امام صادق علیه السلام در این باره فرمودند :

این جهان به اتمام نخواهد رسید مگر آن که مردی از تبار من خروج می‌کند و به سان حکومت داودی حکم می‌کند و مدرک و سند نمی‌طلبد و هر که را به حق، حکمش را عطا می‌فرماید^۳.

یعنی اگر حق فردی بر باد رفته و تمام مدارک نابود شده و کسی حاضر به شهادت بر علیه ظالم نباشد، در دوران مهدی علیه السلام حضرتش با دانش بیکران الهی و الهام یزدانی حق را از ناحق می‌شناسد، اگر چه گواه نباشد و به حق فرمان می‌دهد و داد مظلومان ستم دیده را از ستمگران باز می‌ستاند گر چه حق

۱- «کمال الدین»، شیخ صدوق، ج ۲ / ۳۶۸ و ۳۶۹ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

۲- «الغیبه»، ابن ابی زینب نعمانی، و «بحارالانوار»، علامه مجلسی، ج ۵۲ / ۳۶۹ نقل از «ترجمه مکیال المکارم»، محمد تقی اصفهانی، ج ۱ / ۱۲۰.

۳- «بحارالانوار»، علامه مجلسی، ج ۵۲ / ۳۲۰ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

همسر نسبت به همسرش باشد و یا حق پدر بر فرزند و یا حق حاکم بر رعیت و حق رعیت بر حاکم که دوران او عصر اتمام همه مشکلات جمعی و فردی است.

۵ - آبادانی در عصر طلایی مهدی علیه السلام

در دوران پر برکت مهدی علیه السلام تمام زمین به حکم یک شهر خواهد شد که از ساختمانهای به هم پیوسته برخوردار است و چنان که زمین گنجایش جای دهی به همه جمعیت را نداشته باشد، دیگر کرات آسمان مورد استفاده مردم قرار خواهد گرفت. چرا که عمرها طولانی، زاد و ولد بسیار می شود و مرد نمی میرد مگر هزار فرزند خویش را می بیند. در آن عصر ابزار و وسایل مسافرت به دیگر کرات آسمان به صورتی بسیار ساده و آسان و سریع فراهم خواهد شد. راههای سراسری میان کشورها کشیده می شود. تمامی دشتهای خشک و بی آب و علف سرسبز خواهد شد. کویرهای تفتیده جنگلهای سرسبز و با درختانی انبوه می گردند. چشمه های خوشگوار در تمامی زمین جاری می گردند، رودها و آبشارها پر آب خواهند شد. در وضعیت روشنایی زمین تغییرات بنیادی صورت خواهد پذیرفت. تو گویی که در آن عصر نیازی به خورشید نباشد، اما نوع و گونه اش امروز بر ما پوشیده است. زمین زیر پای مردمان در نور دیده می شود و در سرعتی چون نور طی مسافت خواهند کرد، در حالی که نیازی به مرکبهای کنونی نداشته باشند.

امام صادق علیه السلام به مفضل چنین فرمودند:

هرگاه قائم ما قیام کند زمین به نور مالک و صاحبش روشن می گردد و

بندگان نیازی به نور خورشید نخواهد داشت و تاریکی رخت بر می بندد...

۱- «بحارالانوار»، مجلسی، ج ۵۲ / ۳۳۷ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

گستره آبادی تمام مناطق جهان را در بر می‌گیرد. از آفریقا تا جزایر اقیانوسیه همه و همه آباد خواهد شد.

در مصادر عامه از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمودند: سلطنتش شرق و غرب عالم را خواهد گرفت. تمامی گنجینه‌ها برایش آشکار می‌گردد و در زمین نقطه ویرانی باقی نمی‌ماند مگر این که او آنجا را آباد می‌کند.^۱

و نیز خواجه کلان قندوزی عامه مذهب در کتاب «ینایع الموده» از امیر مؤمنان علیه السلام روایت می‌کند که فرمودند: ... زمین به مهدی‌اش آباد می‌گردد و صفا و طراوت می‌یابد و به وسیله او رودهایش جاری می‌شود.^۲

چنان که از حدیث فوق بر می‌آید در عصر حکومت مهدی علیه السلام نه آلودگی هوا خواهد بود و نه مشکلات جوی، نه کمبود هوای سالم خواهد بود و نه مشکل کم آبی. حتی تمامی آلودگی‌ها از آبها زدوده می‌شود. مرکز حکومتش را مسجد کوفه قرار می‌دهد، همان جایی که علی علیه السلام بنای گسترش عدل خویش را از آنجا آغاز کرد. این شهر به عنوان پایتخت کشور جهان خواهد بود و حکومت واحد جهانی از این شهر گرامی اداره می‌شود. گستره این شهر فرسنگها خواهد شد. همگان آرزو خواهد کرد که ای کاش در این شهر زندگی می‌کردند.

معلقات سبعة بابل در عهد باستان بر این شهر و شهرهای کشور مهدی علیه السلام رشک خواهد برد، بهشت شداد در آن عصر چون آبادی کوچکی در برابر شهری بزرگ خواهد شد. از همان مأذنه‌ها که صدای «قَتَلَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ» (امیر

۱- «اسعاف الانجبین»، شیخ محمد صبان فصل دوم / ۱۴۰ و ۱۴۱ نقل از «منتخب الاثر» / ۴۸۲.
 ۲- «منتخب الاثر»، لطف الله صافی / ۱۵۷ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

مؤمنان علی علیه السلام کشته شد) در فضا طنین افکند، صدای «أَنَا الْمَهْدِيُّ، أَنَا بَقِيَّةُ اللَّهِ، أَنَا صَمُضَامُ الْمُتَّقِمِ» من مهدیم، من بازمانده خدایم، من آن شمشیر آخته یزدان برای انتقام از نابکارانم، در جهان بلند می شود؛ اما دیگر به معاویه ها و ابوسفیان ها، عمرو عاص ها و شریح ها اجازه فتنه گری در مملکت توحید نخواهد داد. او داد نیای گرامیش علی علیه السلام را از ناکشان و قاسطان و مارقان^۱ خواهد گرفت. او منشور جهانی علی علیه السلام را در خطاب به مالک اشتر در پیش روی خویش خواهد نهاد که حضرتش یکی از وظایف فرمانداران خویش را آبادانی در مملکت قرار داده است:

این فرمانی است از بنده خدا علی بن ابیطالب به مالک اشتر فرماندار مصر، در پیرامون اصلاح حال مردمان آن سامان و ساختن شهرها و آباد کردن آنجا و...^۲

باری مرکز اقامتش را در شهر رحبه قرار می دهد. همان جایگاه سکونت نوح علیه السلام.

حضرت رضا علیه السلام فرمودند:

جایگاه او در کوفه است. هیچ بنده مسلمانی را و نمی نهد مگر آن که او را خریده و آزاد می سازد و نه هیچ قرض داری مگر آن که وام او را ادا می نماید و نه هیچ مظلومه ای از مردمان را و نمی نهد مگر آن که آن را به صاحبانش برمی گرداند... او به همراهی خاندانش در رحبه سکونت می کند و آنجا زمینی پاکیزه است که نوح در آن مسکن داشته است.^۳

۱- ناکشان: افرادی بودند که زیر پرچم عایشه به سرکردگی زبیر بن عوام و طلحة جنگ جمل را علیه امیرمؤمنان علیه السلام بر پا کردند.

قاسطان: معاویه و عمرو عاص و اطرافیان شامی ایشان بودند که جنگ صفین را بر پا کردند.

مارقان: گروه خوارج ظاهر فریب بودند که در نهر وان با علی علیه السلام کارزار کردند.

۲- «نهج البلاغه»، سید رضی، باب رسائل، فرمان امیرمؤمنان علیه السلام به مالک اشتر.

۳- «ترجمه اعیان الشیعه»، سید محسن امین / ۳۴۱.

نه تنها رودها پر آب می‌شود که خود رودها حفر می‌نماید و زمین‌ها را آبیاری می‌کند.

امام باقر علیه السلام فرمود:

... فرمان می‌دهد که از شهادتگاه امام حسین علیه السلام رودی به سوی نجف حفر کنند ... و بر دهانه آن رود پلهایی می‌بندد و آسیابهایی کار می‌گذارد، گویی آن پیر زن را می‌بینم که بر سرش زنبیلی است که در آن گندم می‌باشد و نزد آن آسیابها می‌آید و بدون اجرت آن را آرد می‌کند.^۱

خلاصه آن چنان دوران حکومت مهدی علیه السلام دلرباست و آن چنان پر نور و سرور است که امام مجتبی علیه السلام به نقل از امیر مؤمنان فرمودند:

خوشا به حال آن که روزگار او را دریابد و کلامش را بشنود.^۲

۶- برچیده شدن پرستش بتها و گسترش یکتاپرستی

چندین هزار سال است که بشر به خاطر چشم پوشی و زیر پا نهادن ندای فطرت، سرشت خداپرستی خویش به زنگارهای جهل و نادرستی پوشانیده است و به جای کرنش در بارگاه قدس خداوند، سر تسلیم در برابر نابکاران فرود آورده است و به جای رو نهادن به باب عطوفت و مهر ایزدی، دست طمع در برابر هر آزمندی دراز کرده است و به جای نیوشیدن به فرمان جان فزای حضرت کردگار، طوق عبودیت خویش را به دست هر تبهکاری داده است. دعوت پر از مهر و شفقت خدای را زیر پا نهاده و صدای جان‌گناه اهریمنی را لیبیک گفته است. چه زشت مسیری را برگزیده و چه زشت راهی را رفته است. به جای آن که یادآوریها و تذکرات سفرای الهی در بازگشت به آستان ایزدی را پذیرا شود، تیغ بُرّان برگردن آن سفیران نهاده است. زکریّا

۱- «ترجمه اعیان الشیعه»، سید محسن امین / ۳۴۰.

۲- «ترجمه اعیان الشیعه»، سید محسن امین / ۳۴۳.

بشر در روزگار رهائی ۸۹۱

پیامبر را در میان درخت دو نیم کرده و یحیی پیامبر را به خاطر رضایت یک زن پلید هرزه به قتل رسانیده است. بنای قتل عیسی را برداشته و سنگ بر دندان پیغمبر مصطفی ﷺ انداخته است. علی ﷺ آن دعوتگر به سوی یگانه پرستی را در محل قدس الهی و مسجد ایزدی تیغ بر فرقش نواخته است و پیکر پاک حضرت مجتبی ﷺ را به روی تخته تابوت تیر باران کرده است و میوه جان مرتضی و فرزند دلبند زهرا، حسین شهید به کربلا ﷺ را به خاطر دعوت انسانها به آسایش و امان و پرستش یزدان و مخالفت امیر جانیان یزید تکه تکه نموده است.

- چرا؟! -

چون این پاکان و سلاله پاکان، این درست کرداران و بازماندگان نیکو صفتان، بشر را به یگانه پرستی فرا خوانده و از بندگی نفس باز داشته اند. و بسی جای شگفتی است که چگونه انسانها مصلحان را به مفسدان فروخته و پاکان را فدای فاسدان کرده اند. به جای کرنش در بارگاه خداوندی که نیاز بر کرنش بشر ندارد، دست بیعت و بندگی به انسانهای پلیدی داده که منافع آنان در گرو این بندگی هاست.

بشر به خاطر سرباز زدن از ندای وجدان و سر نهادن به فرمان فطرت و گوش ندادن به دعوت خرد گردابی مهیب برای زندگی دنیوی خویش فراهم آورده که هر چه بیشتر در گرد این گرداب بگردد نابودی دنیا و آخرت خویش را بیشتر فراهم می آورد و این سرنوشت هر کجرو خیره سر می باشد. ولی خدای متعال وعده فرموده است که در آینده جهان این انسان سرگشته حیران دو باره به سوی حضرت یزدان باز می گردد و ندای عقل و وجدان را به گوش جان می شنود و با سفیر الهی همسو می شود، چنان که فرموده است:

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَسِيَمَكِنَّ لَهُمْ

دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَ لِيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا
يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا ۱ .

خداوند به آنانی از شما که ایمان آورده‌اند و نیکوییها را بجای می‌آورند ،
وعده فرموده است که ایشان را در زمین جانشینان (خویش) قرار دهد
همچنان که پیشینیان از ایشان را جانشین گردانید و آیینی که برای ایشان
پسندیده است ریشه‌دار و پایدار سازد . پس از (دوران) ترس ایشان ،
آرامش و امنیت را برایشان بر قرار سازد (تا) مرا پرستند و برای من چیزی
را شریک و انباز قرار ندهند .

و خداوند چنین اراده فرموده است که در آینده جهان آیین برگزیده‌اش
که توسط برگزیده سفیرانش حضرت مصطفوی ﷺ به جهانیان اعلام شده
است ، دین زمینیان و آسمانیان گردد و راه و روش حضرت مرتضوی ﷺ
مسیری بندگی خدا شود و فرامین امامان پاک از نسل فاطمی ﷺ دستور العمل
همگان شود و ندای «أَشْهَدُ أَنْ عَلِيًّا وَلِيُّ اللَّهِ» در کنار شهادت به وحدانیت ایزد
متان و رسالت پیامبر مصطفی ﷺ در همه مآذنه‌های جهان طنین انداز شود .
دیگر از لات و عزّی نشانی نماند و یاد جِبْتُ و طاغوت به فراموشی سپرده
شود .

باری مهدی ﷺ دل‌های مردمان را با ساحت ایزدی پیوند خواهد داد، یاد
خدا را در قلبها زنده خواهد کرد . مردمان را خدا ترس خواهد نمود، انسانها را
پای بند و الایه‌های اخلاقی خواهد کرد، که دیگر دروغ نگویند، زشتی بجای
نیاورند، ریا و تزویر نکنند، مال دیگران را چپاول نمایند، به زیر دستان
ستم روا نکنند، حق پدر و مادر را پاسدارند، با فرزند دُرشتی نکنند و بدانان
ناسزا نگویند، آنچه را برای خویش نمی‌پسندند برای دیگران نپسندند . اصلاً
مهدی ﷺ خرد‌ها را زنده می‌کند و عقلها را کمال می‌بخشد و با بیداری نور عقل

انسانها خود از تباهی گریزان می‌شوند و گرد زشتی نمی‌گردند، شیرینی گناه در کام آنان به تلخی خواهد گرایید و لطافت سرپیچی از فرمان ایزدی به زشتی و پلیدی تبدیل خواهد شد. گوارایی غذاهای حرام از کام آنان رخت خواهد بست و طعم ناگوار آنها در کامشان زنده خواهد شد. نه که مهدی علیه السلام نمی‌گذارد کسی گناه بکند، بلکه انسانها خود گناه نمی‌کنند، نه که او مُحْتَسِب خواهد گماشت که انسانها خود مُحْتَسِب درون خویش خواهند شد. نه که او به عدالت حق افراد را خواهد گرفت که انسانها خود حق دیگران را پرداخت خواهند کرد و خدای چه نیکو فرموده است که:

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾^۱

به تحقیق فرستادگان خویش را با سخنی آشکار فرستادیم و همراهشان کتاب و میزان را فرود آوردیم تا مردمان (خود) قسط و داد را به پا دارند.

عصر حکومت مهدی علیه السلام دوران کمال انسانی، روزگار رهایی انسانها از بندهای عبودیت نفس و زمان جدایی بشریت از فساد ظاهر و باطن است. امام باقر علیه السلام فرمودند:

هرگاه قائم ما قیام کند دست (مبارک) خویش را بر سر بندگان قرار می‌دهد و به موجب آن عقلايشان متمرکز می‌گردد و اخلاقشان کامل می‌شود^۲.

دوران حکومت طلایی مهدی علیه السلام دوران اخلاق نیکو و سلامت نفس است، دوران آزادی انسانها از اسارت خواستهای شیطانی است، عصر رهیدن بشریت از غرورهای جاهلی است و دوران بیدار شدن خردهای خفته است. بشر به آزادی خویش گرد تباهی نخواهد گشت. چرا که نه کمبودی است که به خاطر جبران آن دست به تباهی آلوده کند و نه پلیدی ارزشی دارد که گرد

۱- قرآن کریم، سوره حدید، آیه ۲۵.

۲- «بحارالانوار»، علامه مجلسی، ج ۵۲ / ۳۳۶.

آن بگردد و نه پلید خیره سری وجود دارد که دعوتگر انسانها به تباهی باشد. همگان خدای واحد را خواهند پرستید و در بارگاه قدس او تنها سر بر خاک خواهند سائید و حلاوت و گوارایی بندگی در آستان ایزد متان را به کام جان خواهند چشید. حال به گوشه‌ای از دریای روایات در این مورد می‌نگریم:

امام باقر علیه السلام فرمودند:

خداوند عزّ و جلّ به وسیله او دین خود را بر تمام راه و روشها چیره می‌گرداند گر چه مشرکان ناخوش دارند... پس در زمین معبودی جز خداوند عزّ و جلّ نخواهد ماند و بتها و شکل‌های صورتگری شده و... جملگی به آتش خواهند سوخت^۱.

و نیز امیر مؤمنان علیه السلام فرمودند:

به خدایی که جانم در قبضه قدرت اوست هیچ آبادی نخواهد ماند مگر آن که در آنجا هر صبحگاهان و شامگاهان به یکتایی خداوند شهادت داده خواهد شد.

و امام سجاده علیه السلام فرمودند:

خداوند آیین اسلام را در هنگام قیام قائم بر همه ادیان چیره خواهد فرمود. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در خطاب به فاطمه علیها السلام در اوصاف مهدی علیه السلام فرمودند:

مهدی ما نهمین فرزند از نسل حسین علیه السلام است که دژهای گمراهی و باروهای آن را فتح می‌کند و در آخر الزمان دین را به پا می‌دارد، هم چنان که من در ابتدای زمان (رسالت) آن را به پا داشتم. زمین را از داد آکنده می‌کند همچنان که از ستم پر شده باشد^۲.

و نیز شیخ مؤمن شبلنجی عالم سنّی از امام باقر علیه السلام نقل می‌کند که فرمودند:

۱- «کمال الدین»، شیخ صدوق، ج ۱ / ۳۳۰ و ۳۳۱.

۲- «منتخب الاثر»، لطف الله صافی / ۸۵ به نقل از کتاب «کفایة الاثر» اثر ابن جزّار قمتی.

(چون مهدی قیام کند) هیچ یهودی و مسیحی و هیچ پرستشگر غیر خدای متعال باقی نمی ماند مگر این که به او ایمان می آورد و او را تصدیق می کند و تمام جهان یک ملت واحد می شوند و آن ملت اسلام است و هر چه معبود غیر خدا در زمین باشد به آتشی فرود آینده از آسمان خواهد سوخت^۱.

مهدی علیه السلام وارث همه پیامبران و جانشینان است، عصای موسی را در مشت، نگین سلیمان را در انگشت و بار صبر ایوب را بر پشت دارد، ابراهیم را در یکتاپرستی مانند و در بت شکنی همتا است، نوح را در توان بالای هدایت و شکیبایی در راه حق همسان و در نجات دادن بشریت از کفر و الحاد همسو است. او موسی را در ستیز با فرعونیان همانند و عیسی را در مهر و عطوفت همتا است. او یوسف را در تحمل زندان از دست خویشان مانند و یعقوب را در گریه از فراق و دوری عزیزان همسان می باشد. او بار رسالت مصطفوی را بر دوش می کشد و تکبیر و تهلیلی پیامبر گونه می گوید که به صدای ملکوتی اش تمام وجدانهای خفته بیدار می شود و تمام گریخته گان از بارگاه قدس احدیت هوشیار می گردند و همه کرنش گران معبد الحاد به سوی خدای بی همتا متوجه می شوند و سر بر آستان پروردگار جهانیان فرود می آورند و برای او نماز می گزارند و گوارایی عبادت الهی را تازه می چشند. او کلام علی علیه السلام را در کام دارد و شمشیر حضرتش را در نیام. با خطبه های آتشینش دلهای زنگار گرفته در طول قرون و اعصار را جلا می دهد و گوشهای سنگین شده در زیر غریو اهریمنی را شنوای نماید تا کلام حق را به نیوشند و از سویدای جان پذیرند. گویی که پشت بر خانه کعبه نموده از همان جا صلاهی توحید را بر جهانیان سر می دهد و ندای یکتاپرستی را بر همگان می خواند که خفتگان بیدار می شوند و بیداران به پا می خیزند. مهدی علیه السلام خود

۱- «نور الاخبار» باب ۲ / ۱۵۵ نقل از «منتخب الاثر»، لطف الله صافی / ۴۳۶ نقل از کتاب مخطوط در باره امام زمان علیه السلام ترجمه آقای لطیف راشدی.

گواه حقانیت رسالت مصطفوی است ، دلیل وصایت حضرت مرتضوی است و گواه مظلومیت فاطمی است . زنده کننده قرآن مهدی است ، بازگو کننده حقایق قرآن مهدی است و عرضه کننده کلام نازل شده از سوی یزدان مهدی است . در عصر اوست که مردمان گروه گروه به اسلام روی می آورند . در عصر اوست که سدهای بر پا شده فرا روی راه حق شکسته می شود و در عصر اوست که نیکو کرداران از زشت سیرتان باز شناخته می شوند که عصر قیام او زمان در هم پیچیده شدن طومار همه تبهکاران و هنگام بر چیده شدن بساط همه دو رویان و پایان حیات همه ستمکاران می باشد . در دعای تعلیم شده از ناحیه مقدسه اش چنین می خوانیم :

اللَّهُمَّ أَحِي بَوْلِيكَ الْقُرْآنَ وَ أَرِنَا نُورَهُ سَرْمَدًا لَا لَيْلَ فِيهِ وَ أَحِي بِهِ الْقُلُوبَ الْمَيِّتَةَ وَ أَشْفِ بِهِ الصُّدُورَ الْوَعِغْرَةَ وَ أَجْمَعْ بِهِ الْأَهْوَاءَ الْمُخْتَلِفَةَ عَلَى الْحَقِّ وَ أَقِمْ بِهِ الْحُدُودَ الْمُعْطَلَةَ وَ الْأَحْكَامَ الْمُهْمَلَةَ حَتَّى لَا يَبْقَى حَقٌّ إِلَّا ظَهَرَ وَ لَا عَدْلٌ إِلَّا زَهَرَ .

بار الها قرآن را به ولیات زنده کن و نور و درخشش آن را ابدی به ما بنمایان که هیچ در آن شب تار نباشد و دلهای مرده را به او زنده کن و سینه های کینه توز را به او شفا بخش و به او خواسته های گوناگون را بر (آستان) حق گرد آور ، حدود تعطیل شده و احکام بیهوده انگاشته را به او پیادار ، تا این که حقی نماند مگر آن که آشکار گردد و عدالتی باقی نماند مگر آن که شکوفا شود^۱ .

۱- «جمال الاسبوع» ، سید بن طاووس در اعمال عصر جمعه و «مفاتیح الجنان» ، محدث قمی / ۵۸۸ .

نیایش ❀❀❀❀❀

نیایش

ای مهدی ای حماسه جاوید ؛

چشمهای همه پاکان به راهت فروهیخته تا تو از راه رسی .

ای مهدی ای زورق نجات ؛

جهان پر تلاطم است ، کشتیها همه در هم شکسته‌اند ، جز سگان

قلب شیفتگان‌ت که چشم به سوی تو دوخته‌اند تا تو بیایی .

ای مهدی ای کرانه امید ؛

دلها همه به تیرگی گراییده ، یتیمان همه تنهایند ، تا که دست پر

عطوفت تو بر سرها قرار گیرد .

ای مهدی ای ساحل آرامش ؛

دل‌های باورمندان در تب و تاب است تا تو به پا خیزی .

و ای مهدی ای صبح پیروزی ؛

شب به دراز کشید و مردمان همه خفتند جز چشم پر التهاب یاران

که قیام پر شکوه تو را نظاره می‌کنند .

تو بیا تا شکوفه‌های امید دو باره بشکفند .

تو بیا تا کاسه‌های خون رنگ آلاله‌ها دو باره بخرند .

تو بیا تا بلبلان خوش الحان نغمه جان فزای روز پیروزی را
سردهند .

و تو بیا تا که سبزه زاران طراوت نوگیرند .

ای مهدی ای چشمه سار فضیلت و ای بلندای نیکی و ای صلابت آزادی، ز
پرده برون آی که جهان پر ز غم شده،
ای مهدی ای دست توانای یزدان، ذوالفقار بر دست گیر که ستمگران
مغرور شده اند .

ای مهدی ای خزانه دانش ایزدی، پرچم دانش را برافراز که جهل و نادانی
جهان گیر شده است .

ای مهدی ای چشم بیدار خدای منان، کشتی انسانها به گیل نشسته، تند باد
توفنده روز قیامت را به نجات بشریت بفرست .

ای مهدی ای وارث علی علیه السلام، کاسه گدایی مردمان تهی مانده، دگر بار
نگین پادشاهی به مستمندان عطا کن .

ای مهدی ای وارث یوسف صدیق، نومیدی همه دلها را پر کرده، روح
امید در کالبد مرده جهان بدم .

ای مهدی ای مسیحا دم، بیماری و درماندگی همه جا گیر شده، شفا و
بهبودی بر بیماران ارزانی کن .

ای مهدی ای وارث علوم رضوی، دانش حقیقی از قلبها رخت بر بسته، تو
تشنه کامان ناکام را سیراب کن .

و ای مهدی ای بنده کرنشگر خدا، روح بندگی در جهان مرده، روح ایمان
را دو باره در دلها زنده کن .

ای خورشید تابناک تا به کی پرده نشینی .

ای ماه درخشنده شبهای تار تا به کی در پس تک ابرها پنهانی .

ای بهار دوران تا به کی خوار و خسها مجلس آرای سبزه زاران اند .

و ای شمشیر آخته یزدان تا به کی نابکاران مطلق العنان اند .

آه ای قلم ! چه می‌گویی؟! عنان سخن را بگیر که او خود نیز چشم به راه است ، ندای یارخواهی اش قرنهایست که به گوش می‌رسد ، اما جز اندک نیکان ، دیگران اجابتش نکرده‌اند ، صدای پر طنین دعایش بر فرج و گشایش صدها سال است که از گوشه و کنار بلند است ، اما آمین گویانِ راست کردار کمیاب . این نوای اوست که در کنار خانه توحید ، در لباسی ناشناس ربّ البیت را می‌خواند و در خواست می‌کند که :

اللَّهُمَّ أَنْجِزْ لِي مَا وَعَدْتَنِي .

خدایا آنچه را که به من وعده نمودی ، برسان .

بیاییم با پیمان ولایت بر آستان ولایت مدارش ، دست بیعت را به سویش دراز کنیم و با مدد خواهی از حضرت حق ، زنگارهای پلیدی را از جان خویش به زداییم و قلب و جان را به نیوشیدن کلمات گهر بار او و پدران پاکش صفا بخشیم و هر صبح و شام فرج حضرتش را از خدای متعال مسئلت کنیم و همیشه این دعا را از صمیم جان زمزمه کنیم که :

اللَّهُمَّ عَجِّلْ لَوْلِيكَ الْفَرَجَ

بار الها در فرج و گشایش برای ولّیت شتاب کن .

فهرست

یاد آوری ۴

* طبیعه

مصلح جویی ۶

* ۸ آیا جهان آینده‌ای هم دارد

۱- وعده‌های پیامبران پیشین ۱۴

۲- ترسیم آرمان مهدویت در آیینه اسلام ۲۴

* تمدن آینده جهان

۱- وارستگی‌ها و صلاحیتهای رهبری ۳۵

۲- نیروهای کارآموده و بی‌آلایش انسانی ۴۱

۳- واجدیتهای غیبی ۴۵

۴- امکانات و تواناییهای مالی ۴۷

۵- عدالت اجتماعی و استقرار سیاسی و ۴۸

* بشر در روزگار رهائی

۱- دانش و بینش در عصر امام مهدی علیه السلام ۵۳

الف- بالا رفتن سطح دانشهای باطنی ۵۳

ب- بالا رفتن تمدن ۵۴

ج- سلامت و بهداشت همگانی ۵۷

۲- امنیت جهان هستی در سایه تمدن حضرت مهدی علیه السلام ۵۹

- ۶۴ ..... الف - امنیت جهانی
- ۶۷ ..... ب - امنیت اجتماعی
- ۷۱ ..... ج - امنیت فردی
- ۷۳ ..... ۳- گشایشهای اقتصادی در سایه تمدن حضرت مهدی علیه السلام
- ۷۴ ..... الف - نابودی نظام فقر مداری
- ۷۵ ..... ب - رفاه اقتصادی
- ۷۸ ..... ج - عدم نیازمندی
- ۸۱ ..... ۴- عدالت اجتماعی در عصر طلایی مهدی علیه السلام
- ۸۵ ..... ۵- آبادانی در عصر طلایی مهدی علیه السلام
- ۸۸ ..... ۶- برجیده شدن پرستش بتها و گسترش یکتاپرستی

* نیایش

- ۹۶ ..... نیایش